

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ
ANABİLİM DALI

UZAKTAN EĞİTİMLE İLGİLİ YAYINLARA PANDEMİ ETKİSİ:
BİR BİBLİYOMETRİK ANALİZ ÇALIŞMASI

MEHMET CEYLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Serkan PERKMEN (Tez Danışmanı)
Doç. Dr. Ayşen KARAMETE
Doç. Dr. Sacide Güzin MAZMAN AKAR

BALIKESİR, EYLÜL - 2025

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak tarafımda hazırlanan “**Uzaktan Eğitimle İlgili Yayınlar Pandemi Etkisi: Bir Bibliometrik Analiz Çalışması**” başlıklı tezde;

- Tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Kullanılan veriler ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Tüm bilgi ve sonuçları bilimsel araştırma ve etik ilkelere uygun şekilde sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Mehmet CEYLAN

ÖZET

**UZAKTAN EĞİTİMLE İLGİLİ YAYINLARA PANDEMİ ETKİSİ: BİR
BİBLİYOMETRİK ANALİZ ÇALIŞMASI
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MEHMET CEYLAN
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
(TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. SERKAN PERKMEN)**

BALIKESİR, EYLÜL - 2025

Bu araştırmada, COVID-19 pandemisinin akademik yayınlar üzerindeki etkisini ortaya koymak ve literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır. Web of Science platformunda, “Distance Education” anahtar kelimesi kullanılarak, 1992 ile 2024 yılları arasında yayımlanan makaleler, pandemi öncesi 1275 adet, pandemi dönemi 1441 adet ve pandemi sonrası 820 adet olmak üzere üç dönem halinde karşılaştırılarak bibliometrik analiz yöntemiyle analiz edilip incelenmiştir. Araştırmada, yayın sayılarında pandemi döneminde belirgin bir artış görülmüş, bu artışın ardından azalma eğilimi gözlemlenmiştir. Yayınlar en çok İngilizce dilinde yapılmış; bunu Portekizce, İspanyolca ve diğer diller takip etmiştir. Dönemsel olarak en fazla yayına sahip yazarlar arasında Bozkurt A., Bervell B. ve Gunter A. öne çıkmıştır. Yayınlar en çok eğitim araştırmaları, bilgisayar bilimi ve psikoloji alanlarında yoğunlaşmıştır. En çok katkı sağlayan kurumlar arasında Ukrayna Eğitim ve Bilim Bakanlığı, İngiltere Açık Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi yer almıştır. Ülkeler bazında ise Brezilya, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye en çok yayına sahip ülkeler olarak öne çıkmıştır. Atıf analizine göre COVID-19 öncesi dönemde yayınların ortalama atıf sayısı en yüksek seviyede olmaktadır. Pandemi döneminde bu oran düşüş göstermiştir. Ayrıca en çok atıf alan yayınlar arasında “Learner readiness for online learning”, “Exploring the factors affecting MOOC retention” ve “A Pedagogical Framework for Mobile Learning” gibi çalışmalar yer almıştır. COVID-19 döneminden itibaren en çok kullanılan anahtar kelimeler arasında “COVID-19” yer almaktadır. Araştırma bulguları ışığında bu konuda araştırma yapacak araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELELER: Bibliometrik analiz, covid-19, pandemi, uzaktan eğitim

Bilim Kod / Kodları : 11307

Sayfa Sayısı : 74

ABSTRACT

**THE IMPACT OF THE PANDEMIC ON DISTANCE EDUCATION
PUBLICATIONS: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS STUDY
MSC THESIS
MEHMET CEYLAN
BALIKESIR UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE
COMPUTER EDUCATION AND INSTRUCTIONAL TECHNOLOGY
(SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. SERKAN PERKMEN)**

BALIKESİR, SEPTEMBER - 2025

This study aims to reveal the impact of the COVID-19 pandemic on academic publications and contribute to the literature. The articles published between 1992 and 2024 in the Web of Science database with the keyword “Distance Education” were analyzed and examined using bibliometric analysis methods, comparing three periods: 1,275 articles in the pre-pandemic period, 1,441 articles in the pandemic period, and 820 articles in the post-pandemic period. The study reveals a significant increase in the number of publications during the pandemic period, followed by a decreasing trend. Most articles were published in English, followed by Portuguese, Spanish, and other languages. The authors with the most publications in each period were Bozkurt A., Bervell B., and Gunter A. The articles were mostly concentrated in the fields of educational research, computer science, and psychology. The institutions that contributed the most were the Ministry of Education and Science of Ukraine, the Open University of England, and Anadolu University. In terms of countries, Brazil, the United States, and Turkey were the countries with the most publications. According to the citation analysis, the average number of citations per publication was at its highest level before the COVID-19 pandemic. This rate decreased during the pandemic. Additionally, the most cited publications include studies such as “Learner readiness for online learning”, “Exploring the factors affecting MOOC retention” and “A Pedagogical Framework for Mobile Learning” Since the COVID-19 period, “COVID-19” has been among the most frequently used keywords. Recommendations have been made to researchers who will conduct research on this topic in light of the research findings.

KEYWORDS: Bibliometric analysis, covid-19, distance education, pandemic,

Science Code / Codes : 11307

Page Number : 74

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖNSÖZ	vii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırmanın Amacı	3
1.2 Araştırmanın Önemi	3
1.3 Araştırmanın Varsayımları	4
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
2. ALANYAZIN	6
2.1 Uzaktan Eğitim	7
2.1.1 Uzaktan eğitim kavramı, kapsamı ve önemi	8
2.1.2 Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi	11
2.1.3 Acil uzaktan eğitim.....	14
2.1.4 Uzaktan eğitimle ilgili kavramlar	15
2.1.5 COVID-19 pandemisiyle küresel ve ulusal çapta uzaktan eğitimin evrimi	17
2.2 Etkili Yayınlar	19
2.2.1 COVID-19 öncesi etkili yayınlar.....	19
2.2.2 COVID-19 dönemi etkili yayınlar	21
2.2.3 COVID-19 sonrası etkili yayınlar	22
2.2.4 COVID-19 öncesi, COVID-19 dönemi ve COVID-19 sonrası etkili yayınların karşılaştırılması.....	23
2.3 COVID-19 Pandemisi Sürecinde Uzaktan Eğitimden Elde Edilen Çıkarımlar	25
2.4 Uzaktan Eğitimle İlgili Bibliometrik Analiz Çalışmaları.....	26
3. YÖNTEM	29
3.1 Araştırmanın Modeli	29
3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu.....	29
3.3 Veri Toplama Teknikleri	29
3.4 Verilerin Toplanması.....	30
3.5 Verilerin Analizi	30
3.6 Bibliometrik Analiz	30
3.7 Web of Science	31
3.8 VOSviewer	32
4. BULGULAR	34
5. SONUÇ, TARTIŞMA.....	64
6. ÖNERİLER.....	66
7. KAYNAKLAR.....	67
ÖZGEÇMİŞ	74

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: VOSviewer yazılımı genel sayfa görünümü.....	33
Şekil 4.1: Yıllara göre yayımlanma sayıları (1992-2024).....	35
Şekil 4.2: Yayınların dillerine göre sayıları	37
Şekil 4.3: Yazara göre yayın sayıları	40
Şekil 4.4:Yayınların araştırma alanına göre yayımlanma sayıları	42
Şekil 4.5: Yayınların kurumlara göre yayımlanma sayıları	44
Şekil 4.6:Yayınların ülkelere göre yayımlanma sayıları.....	47
Şekil 4.7: Yıllara göre atıf istatistikleri	48
Şekil 4.8: 1992-2024 yılları arasında atıf sayısına göre yayın adları.....	55
Şekil 4.9: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi anahtar kelime ağ haritası	56
Şekil 4.10: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi anahtar kelime yoğunluk ağ haritası	57
Şekil 4.11: COVID-19 (2020-2022) dönemi anahtar kelime ağ haritası	59
Şekil 4.12: COVID-19 (2020-2022) dönemi anahtar kelime yoğunluk ağ haritası	59
Şekil 4.13: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi anahtar kelime ağ haritası.....	61
Şekil 4.14: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi anahtar kelime yoğunluk ağ haritası	61
Şekil 4.15: 1992-2024 yılları arasındaki yayınlarda anahtar kelime ağ haritası	63
Şekil 4.16 :1992-2024 yılları arasındaki yayınlarda anahtar kelime yoğunluk ağ haritası	63

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 4.1: COVID-19 öncesi (1992-2019) yayımlanma yılları	34
Tablo 4.2: COVID-19 (2020-2022) dönemi yayımlanma yılları	34
Tablo 4.3: COVID-19 sonrası (2023-2024) dönemi yayımlanma yılları	35
Tablo 4.4: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi yayın dili	36
Tablo 4.5: COVID-19 (2020-2022) dönemi yayın dili.....	36
Tablo 4.6: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi yayın dili	36
Tablo 4.7: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi yazar yayın sayıları	38
Tablo 4.8: COVID-19 (2020-2022) dönem yazar yayın sayıları.....	38
Tablo 4.9: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi yazar yayın sayıları	39
Tablo 4.10: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi araştırma alanları.....	40
Tablo 4.11: COVID-19 (2020-2022) dönemi araştırma alanları	41
Tablo 4.12: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi araştırma alanları.....	42
Tablo 4.13: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi kurum analizi	43
Tablo 4.14: COVID-19 (2020-2022) dönemi kurum analizi.....	43
Tablo 4.15: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi kurum analizi	44
Tablo 4.16: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi ülkeye göre yayın sayıları	45
Tablo 4.17: COVID-19 (2020-2022) dönemi ülkeye göre yayın sayıları	45
Tablo 4.18: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi ülkeye göre yayın sayıları	46
Tablo 4.19: COVID-19 öncesi (1992-2019) dönemi atıf istatistikleri.	47
Tablo 4.20: COVID-19 (2020-2022) dönemi atıf istatistikleri.....	47
Tablo 4.21: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi atıf istatistikleri	48
Tablo 4.22: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi en çok atıf alan yayın analizi	50
Tablo 4.23: COVID-19 (2020-2022) dönemi en çok atıf alan yayın analizi.....	52
Tablo 4.24: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi en çok atıf alan yayın analizi	54

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AUE	: Acil Uzaktan Eğitim
CHATGPT	: Chat Generative Pre-trained Transformer
COVID	: Koronavirüs Hastalığı
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
EBA TV	: Eğitim Bilişim Ağı Televizyonu
K-12	: Kindergarten through 12th Grade
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MOOC	: Massive Open Online Course
SWOT	: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Analizi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund
UZEM	: Uzaktan Eğitim Merkezi
WOS	: Web of Science

ÖNSÖZ

Tez yazım sürecimde yanımda olan, sabırla destekleyen ve katkı sunan herkese en samimi teşekkürlerimi sunmak isterim.

Öncelikle, akademik yolculuğumda engin bilgi birikimi, rehberliği ve yapıcı eleştirileriyle tez sürecime büyük katkı sağlayan değerli danışmanım Doç. Dr. Serkan Perkmen'e en derin teşekkürlerimi sunuyorum. Kendisinin rehberliği ve akademik bakış açısı, bu çalışmanın şekillenmesinde belirleyici olmuştur.

Hayatımın her alanında olduğu gibi bu süreçte de yanımda olan, sevgisiyle bana güç veren biricik eşime sonsuz teşekkür ediyorum. Varlığı, en zorlu anlarda dahi motivasyon kaynağı olmuştur.

Ayrıca, her zaman yanımda olan, sevgileri ve dualarıyla beni destekleyen aileme; bana inandıkları ve her fırsatta beni motive ettikleri için minnettarım. Onların desteği, bu yolculuğun önemli destekleyicisi olmuştur.

Tüm bu kıymetli katkılar sayesinde bu tez çalışması ortaya çıkmıştır. Her birine ayrı ayrı şükranlarımı sunarım

Balıkesir, 2025

Mehmet Ceylan

1. GİRİŞ

Eğitim, bireylerin gelişimini ve toplumsal ilerlemeyi doğrudan etkileyen temel bir unsur olarak tarih boyunca önemini korumuştur. Ancak savaşlar, doğal afetler ve salgın hastalıklar gibi olağanüstü durumlar eğitim süreçlerini kesintiye uğratmış, öğretimin sürdürülebilmesi için alternatif yöntemlerin geliştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda, 2020 yılının ilk çeyreğinde tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi, modern çağda eğitimi küresel ölçekte dönüştüren en önemli olaylardan biri olmuştur. Pandemi ile birlikte alınan kapanma önlemleri sonucunda örgün eğitim faaliyetleri durma noktasına gelmiş, eğitim kurumları hızla uzaktan eğitim modellerine yönelmiştir.

UNESCO (2020) verilerine göre pandemi sürecinde 191 ülkede okullar kapatılmış ve yaklaşık 1,7 milyar öğrenci bu durumdan etkilenmiştir. UNICEF (2020) raporları da eğitimin tüm kademelerinde yüz yüze uygulamalara ara verilerek geniş kapsamda uzaktan eğitim uygulamalarına geçildiğini göstermektedir. Mishra ve diğerleri (2020), bu sürecin yalnızca yükseköğretimde değil, ilköğretimden itibaren tüm eğitim kademelerinde öğretim süreçlerini kökten değiştirdiğini ve dijital teknolojilerin eğitimde zorunlu hale geldiğini vurgulamaktadır. Bu dönemde öğretmenler eğitim faaliyetlerini teknolojik araçlarla yürütmeye çalışmış, uzaktan eğitim yazılım ve donanımlarına yönelik talep hızlı bir artış göstermiştir (Crompton et al., 2021).

Pandemi döneminde yürütölen bu eğitim faaliyetleri literatürde “acil uzaktan eğitim” (AUE) olarak tanımlanmıştır. Hodges ve diğerleri (2020), AUE’yi olağanüstü durumlarda eğitimin tamamen kesintiye uğramasını önlemek amacıyla geçici olarak kullanılan yöntemler bütünü şeklinde açıklamaktadır. Planlı ve uzun vadeli uzaktan eğitim uygulamalarından farklı olarak AUE, yalnızca eğitimin sürekliliğini sağlamaya odaklanmaktadır (Bozkurt and Sharma, 2020). Bu durum, uzaktan eğitimin kriz dönemlerinde eğitim sisteminin sürdürülebilirliği açısından kritik bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

AUE uygulamaları eğitimde sürekliliği sağlarken beraberinde çeşitli zorlukları da getirmiştir. COVID-19 sürecinde uzaktan eğitim tüm kademelerde yaygınlaşmış; eğitim stratejileri, dijital altyapı, öğrenci katılımı ve öğretmenlerin dijital becerileri gibi alanlarda önemli güçlükler yaşanmıştır (Bozkurt and Sharma, 2020). Bununla birlikte pandemi, eğitim teknolojileri, pedagojik yaklaşımlar, öğrenci motivasyonu ve fırsat eşitsizlikleri gibi

konularda çok sayıda yeni araştırmaya da zemin hazırlamıştır (Bond, 2020; Zawacki-Richter, 2021).

Uzaktan eğitim literatüründeki bu hızlı artışı anlamlandırmak için yalnızca içerik analizi ya da betimsel incelemeler yeterli olmamaktadır. Akademik yayınların eğilimlerini, araştırmacılar arasındaki iş birliklerini ve bilgi üretimindeki odak noktalarını bütüncül bir şekilde değerlendirebilmek için bibliometrik analiz yöntemi önemli bir perspektif sunmaktadır. Bibliometrik analiz, araştırma alanını nitel ve nicel verilerle haritalandırarak disiplinin nasıl evrildiğini, hangi temaların öne çıktığını ve gelecekte hangi yönelimlere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır (Donthu et al., 2021).

Literatürde uzaktan eğitim konusunu bibliyometrik açıdan ele alan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Karagözoğlu vd., 2024; Çivril ve Aruğaslan, 2024). Örneğin, Karagözoğlu ve diğerleri (2023), Web of Science veri tabanında yer alan 3.148 yayını inceleyerek alandaki genel eğilimleri ortaya koymuştur. Ertekin (2023) ise 1975–2022 yılları arasında yayımlanan uzaktan eğitim temalı makaleleri analiz ederek mevcut akademik durumu değerlendirmiştir. Bu çalışmalar, uzaktan eğitim araştırmalarının hızlı bir ivme kazandığını, disiplinler arası iş birliklerinin çeşitlendiğini ve uluslararası düzeyde ortak çalışmaların önem kazandığını göstermektedir.

Yapılan alanyazın taraması, COVID-19’un uzaktan eğitim üzerindeki etkilerini pandemi öncesi, pandemi dönemi ve pandemi sonrası olmak üzere üç ayrı dönemde sistematik biçimde karşılaştıran kapsamlı bir bibliometrik araştırmanın mevcut olmadığını ortaya koymaktadır. Bu boşluk, çalışmanın temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu tez kapsamında pandemi öncesi, süreci ve sonrasında yayımlanan uzaktan eğitim temalı akademik yayınlar bibliyometrik yöntemle incelenmiş; böylece COVID-19’un bilimsel üretim üzerindeki etkisi dönemsel olarak ortaya konulmuş ve gelecekte yapılacak araştırmalara yön verecek bütüncül bir çerçeve sunulmuştur.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, COVID-19 pandemisi öncesi, süreci ve sonrasında uzaktan eğitim alanında yayımlanan akademik çalışmaların bibliyometrik analizini gerçekleştirmektir. Bu kapsamda;

- Uzaktan eğitim temalı yayınların yıllara göre dağılımı,
- Yayın dilleri,
- Yazarlar, kurumlar ve ülkeler düzeyinde katkılar,
- Araştırma alanlarının çeşitliliği,
- Atıf düzeyleri,
- Kullanılan anahtar kelimeler ve öne çıkan temalar

ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Bu analiz ile hem literatürdeki eğilimler ortaya konmakta hem de gelecek çalışmalara ışık tutacak bir çerçeve oluşturulmaktadır.

1.2 Araştırmanın Önemi

Son yıllarda dijital teknolojilerin gelişimiyle birlikte eğitim ortamları önemli bir dönüşüm sürecine girmiştir. COVID-19 pandemisinin ortaya çıkışıyla bu dönüşüm hız kazanmış; uzaktan eğitim, zorunlu bir uygulama haline gelerek dünya genelinde eğitim-öğretim süreçlerinin temel bir bileşeni olmuştur (Bozkurt, 2022). Pandemi döneminde fiziksel sınıfların kullanılamaz hale gelmesi, öğretim süreçlerinin büyük ölçüde çevrimiçi platformlara kaymasına yol açmış; bu durum, eğitim teknolojileri ve uzaktan eğitim alanında yapılan bilimsel çalışmaların sayısında dikkat çekici bir artışa neden olmuştur (Bozkurt and Sharma, 2020).

Bu çerçevede, uzaktan eğitime ilişkin COVID-19 öncesi, süreci ve sonrası dönemlerde yayımlanan bilimsel çalışmaların genel görünümünün ortaya konulması; alandaki gelişmeleri analiz etmek ve gelecekteki çalışmalara yön vermek açısından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, hızlı artan yayın hacmi uzaktan eğitim literatüründe dağınık bir yapı oluşturmakta ve bu durum araştırmacıların doğru kaynaklara ulaşmasını güçleştirmektedir (Bozkurt, 2022; Donthu et al., 2021). Bu noktada bibliyometrik analiz yöntemi, akademik yayınların nitelik ve nicelik açısından değerlendirilmesi, bilgi kümeleri arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması ve eğilimlerin görselleştirilmesi açısından işlevsel bir yöntem olarak öne çıkmaktadır (Donthu et al., 2021).

Bu araştırma, Web of Science (WoS) veri tabanında yer alan açık erişimli ve hakemli makaleler temel alınarak gerçekleştirilmiştir; COVID-19 pandemi öncesi, pandemi dönemi ve pandemi sonrası olmak üzere üç ayrı zaman diliminde yayımlanan çalışmalar karşılaştırmalı biçimde incelenmiştir. Çalışma bu yönüyle yalnızca geçmişi belgelemekle kalmamakta, aynı zamanda COVID-19'un bilimsel üretime etkisini dönemsel olarak analiz eden sınırlı sayıda bibliometrik araştırmalardan biri olma özelliği taşımaktadır.

Araştırmanın en önemli katkılarından biri, uzaktan eğitim literatüründe öne çıkan yazarları, en fazla katkı sağlayan ülkeleri ve kurumları, yayınların ait olduğu araştırma alanlarını ve atıf düzeylerini ortaya koymasındadır. Bu sayede alan yazının kapsamlı bir haritası çıkarılmakta; uzaktan eğitimde hangi konu başlıklarının daha çok çalışıldığı, hangi yıllarda yayınların yoğunlaştığı ve hangi alanlarda bilimsel boşlukların bulunduğu istatistiksel verilerle gösterilmektedir. Böylelikle, uzaktan eğitim alanında çalışmak isteyen araştırmacılar için referans niteliğinde bir çerçeve sunulmaktadır.

Elde edilen bulgular yalnızca akademik çevreye değil; eğitim politikası geliştiricilere, üniversitelerin uzaktan öğretim merkezlerine, öğretmen yetiştirme programlarına ve e-öğrenme uygulayıcılarına da somut veriler sunarak stratejik planlama ve karar alma süreçlerine katkı sağlayabilecek niteliktedir. Tüm bu yönleriyle bu araştırma, uzaktan eğitim alanındaki bilgi birikimini disiplinli bir şekilde analiz etmekte; alandaki eğilimleri nicel verilerle ortaya koymakta ve bu doğrultuda hem mevcut literatüre katkı sağlamakta hem de yeni çalışmalara güçlü bir zemin oluşturmaktadır.

1.3 Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırma aşağıdaki varsayımlar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir:

1. Web of Science (WoS) veri tabanı, uzaktan eğitim alanındaki akademik yayınları temsil edecek düzeyde kapsamlı ve güvenilir bir kaynak olarak kabul edilmiştir.
2. “Distance education” anahtar kelimesi, alanın şemsiye kavramı niteliğinde olduğu varsayılarak taramalarda kullanılmıştır. Bu sayede ilgili alt kavramların (ör. online learning, e-learning, virtual learning) büyük ölçüde kapsandığı kabul edilmiştir.
3. WoS veri tabanında indekslenen ve tarama sonucunda ulaşılan kayıtların doğru, eksiksiz ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

4. Çalışmada kullanılan bibliyometrik analiz tekniklerinin (yayın sayısı, atıf analizi, anahtar kelime eş-oluşum analizi vb.) araştırma problemini çözmeye yeterli olduğu varsayılmıştır.
5. Bibliyometrik görselleştirme ve analiz için tercih edilen VOSviewer yazılımının sunduğu algoritmaların ve görselleştirmelerin güvenilir sonuçlar verdiği kabul edilmiştir.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma belirli sınırlılıklar çerçevesinde yürütülmüştür. Öncelikle, çalışmanın veri kaynağı olarak yalnızca Web of Science (WoS) veri tabanı kullanılmıştır. Dolayısıyla, farklı veri tabanlarında (Scopus, ERIC, Google Scholar vb.) yer alan uzaktan eğitim temalı yayınlar bu kapsam dışında kalmıştır.

İkinci olarak, çalışmada kullanılan anahtar kelime “distance education” olmuştur. “Distance education” kavramı literatürde “online learning”, “e-learning”, “virtual learning”, “open learning” gibi alt kavramları da kapsayan bir şemsiye kavram niteliği taşımaktadır. Bu nedenle çalışma geniş bir alanı temsil etse de yalnızca “distance education” ifadesi üzerinden yapılan taramalarla sınırlıdır. Dolayısıyla, farklı anahtar kelimeler kullanılarak indekslenen çalışmalar bu araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Üçüncü olarak, çalışmada ele alınan zaman dilimleri COVID-19 öncesi, COVID-19 dönemi ve COVID-19 sonrası şeklinde kategorize edilmiştir. Ancak akademik yayın süreçleri göz önünde bulundurulduğunda, bir makale COVID-19 döneminde yazılmış olsa bile hakemlik ve basım süreçlerinin uzunluğu nedeniyle COVID-19 sonrası dönemde yayımlanmış olabilir. Bu durum, çalışmada kullanılan dönemsel ayrımlarda kısmi kaymalara yol açabilmektedir.

Son olarak, çalışmada VOSviewer yazılımı kullanılarak bibliyometrik analiz gerçekleştirilmiştir. Farklı yazılımlar farklı görselleştirme teknikleri ve analiz algoritmaları kullanabileceğinden, elde edilen bulgular kullanılan yazılımın yöntemsel özellikleriyle sınırlıdır.

2. ALANYAZIN

Alanyazın, uzaktan eğitim üzerine yürütülmüş çok sayıda çalışmayı kapsamaktadır. Bu çalışmalar farklı eğitim kademeleri, disiplinler, teknolojik altyapılar ve pedagojik yaklaşımlar boyunca çeşitlenmektedir. Alanın hızla büyümesi hem kavramsal çerçevede hem de yöntem ve kapsamda önemli bir birikim üretmiştir. Bu tez, söz konusu birikimi dönemselleştirerek görünür kılmayı amaçlamakta; Web of Science veri tabanında “distance education” anahtar kelimesiyle taranan yayınları COVID-19 öncesi, COVID-19 dönemi ve COVID-19 sonrası şeklinde üç zaman diliminde bibliyometrik olarak karşılaştırmaktadır.

Bu amaca ulaşılabilmesi için öncelikle kavramsal ve bağlamsal temelin netleştirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda alanyazında yer alan ana konular ayrıntılı biçimde ele alınmış; “uzaktan eğitim” kavramı, uzaktan eğitimle ilişkili/benzer kavramlar (örn. e-öğrenme, çevrim içi öğrenme, sanal öğrenme), pandemi koşullarına özgü “acil uzaktan eğitim” yaklaşımı ile tarihsel gelişim ve COVID-19 sürecindeki küresel/ulusal dönüşüm ayrı alt başlıklar hâlinde incelenmiştir. İzlenecek bibliyometrik analize sağlam bir zemin sağlamak amacıyla alanyazının alt başlıkları bu düşünce ile yapılandırılmıştır.

Söz konusu alt başlıkların seçimi, araştırma sorularının kapsamını doğrudan desteklemektedir: “Uzaktan eğitim” başlığı, temel tanım, kapsam ve ilkeleri netleştirerek analiz evrenini sınırlar; “uzaktan eğitimle ilgili kavramlar”, terimsel çeşitlilik ve şemsiye/alt kavram ilişkilerini ayrıştırarak önemli kavramları netleştirir. “Acil uzaktan eğitim”, pandemi dönemindeki geçici ve kriz odaklı uygulamaları planlı uzaktan eğitimden ayırarak dönemselleştirmeyi kolaylaştırır. “Tarihsel gelişim” ve “COVID-19 ile küresel/ulusal evrim” başlıkları, zaman içindeki yönelim değişimlerini yorumlamak için gerekli bağlamsal arka planı sunar. “Etkili yayınlar” ve “bibliyometrik analiz çalışmaları” alt başlıkları ise alanın entelektüel yapısını, odak temalarını ve iş birliği ağlarını göstererek bulgularla tartışma bölümü arasında köprü kurmaya olanak sağlar.

Alanyazın bu çerçevede şu sırayla organize edilmiştir: Önce uzaktan eğitim kavramı, kapsamı ve önemi tartışılmış; ardından tarihsel gelişim çizgisi sunulmuştur. Devamında pandemi koşullarına özgü acil uzaktan eğitim yaklaşımı konumlandırılmış ve uzaktan eğitimle ilişkili/benzer kavramlar sistematik biçimde ayrıştırılmıştır. Bunu, COVID-19 döneminde küresel ve Türkiye bağlamında yaşanan dönüşümün özetlenmesi izlemiştir. Son

aşamada, dönemselleştirilmiş “etkili yayınlar” ve uzaktan eğitim alanındaki bibliyometrik analiz çalışmaları incelenmiştir. Buna bağlı olarak çalışmanın yöntem ve bulgular bölümüne giden kavramsal-yöntemsel hat tamamlanmıştır.

2.1 Uzaktan Eğitim

Dünya nüfusunun giderek artması, toplumların ihtiyaçlarını karşılamada yeni yöntemler geliştirmelerini zorunlu hale getirmektedir. Bu süreçte teknoloji, söz konusu ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir araç olarak öne çıkmakta ve özellikle eğitim alanında artan taleplerin karşılanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Teknolojideki ilerlemeler, eğitim teknolojilerinin gelişimini hızlandırmış ve bu gelişmelerin en somut örneklerinden biri olarak uzaktan eğitim uygulamaları giderek yaygınlık kazanmıştır (Albay, 2015). Uzaktan eğitim, coğrafi engelleri ortadan kaldırarak öğretmen ve öğrencilere daha erişilebilir ve esnek bir öğrenme ortamı sunmakta; öğrencilerin kendi hızlarında ve bireysel yeteneklerine uygun biçimde öğrenmelerine olanak sağlamaktadır (Moore and Kearsley, 2012)

Geleneksel eğitim ortamlarında öğretim genellikle belirli bir hızda ilerlemekte ve bu hız her öğrenci için ideal olmayabilmektedir. Uzaktan eğitimde ise öğrenciler, eğitim materyallerine zaman kısıtlaması olmadan erişebilmekte ve kendi öğrenme hızlarına uygun şekilde ilerleyebilmektedirler (Turan vd., 2022). Bu durum özellikle iş hayatı ile eğitimini dengelemek zorunda olan, ailevi sorumlulukları bulunan veya zamanı sınırlı bireyler için önemli bir avantaj oluşturmaktadır. Uzaktan eğitimin bir diğer avantajı da geniş katılım imkânı sağlamasıdır. Geleneksel eğitim kurumları, fiziksel kapasite sınırlılıkları ve coğrafi konum kısıtlamaları nedeniyle her zaman geniş öğrenci kitlesine ulaşamayabilirken, internet tabanlı uzaktan eğitim sayesinde dünyanın farklı bölgelerinden öğrenciler aynı platformda buluşabilmekte ve bu da küresel ölçekte zengin bir eğitim deneyimi ortaya çıkarmaktadır (Valentine, 2002).

Bununla birlikte, uzaktan eğitimin uygulanmasında çeşitli zorluklar da bulunmaktadır (Siregar et al., 2022). Örneğin, öğrencilerin öz disiplin eksikliği, motivasyon sorunları ve fiziksel sınıf ortamına alışkanlıkları, uzaktan eğitimin etkinliğini azaltabilmektedir (Chen et al., 2021). Bu nedenle, uzaktan eğitimin daha verimli hale gelmesi için yeni yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir (Kışla, 2011). Ayrıca teknolojik altyapı eksiklikleri de önemli bir sınırlayıcı unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet erişiminin yetersiz olduğu bölgeler, gerekli teknolojik cihazların olmayışı ya da donanım eksiklikleri, uzaktan

eğitimden beklenen faydayı sınırlayabilmektedir (Çelik ve Aytar, 2021). Bu sorunların giderilebilmesi için devletlerin ve eğitim kurumlarının gerekli yatırımları yapmaları ve altyapıyı güçlendirmeleri büyük önem taşımaktadır.

Tüm bu yönleriyle uzaktan eğitim, modern eğitim sisteminin vazgeçilmez bir bileşeni haline gelmiştir. Doğru yöntemlerin uygulanması ve güçlü teknolojik altyapının sağlanmasıyla uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrenciler için önemli avantajlar sunmaktadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte bu eğitim modelinin daha geniş kitleler tarafından benimsenmesi beklenmekte; eğitime erişimde fırsat eşitliği sağlaması nedeniyle uzaktan eğitimin sunduğu olanakların araştırılması ve bu alandaki yeniliklerin desteklenmesi gerekmektedir (Ökten, 2024).

2.1.1 Uzaktan eğitim kavramı, kapsamı ve önemi

Uzaktan eğitim, eğitimin ne zaman yapılacağı ve mekânın neresi olduğu fark etmeksizin öğretimin devam etmesini sağlayan bir eğitim sistemidir (Kaymaz, 2020). Uzaktan eğitim kavramı pek çok araştırmacı tarafından incelenmiştir (Özbay, 2015; Öztürk ve Koca, 2021).

Uzaktan eğitim terimi ilk olarak 1892 yılında Wisconsin Üniversitesi tarafından hazırlanan bir katalogta kullanılmıştır. Ancak Wisconsin Üniversitesindeki araştırmacılar terimi 1906 yılında yazılan bir makalede kullanmışlardır (Çok, 2021). Daha sonra tanımının 1960 ve 1970'li yıllarda Alman ve Fransız eğitim kurumları tarafından oluşturulduğu ortaya çıkmıştır (Kaya, 2002). Bu durumdan dolayı pek çok araştırmacı uzaktan eğitim kavramına farklı şekillerde yaklaşmaktadır.

Keegan (1996) uzaktan eğitimi “öğrenenlerin ve öğretmenlerin farklı ortamlara yerleştirildiği ve gelişen teknolojinin ve yöntem olarak tanımlanan bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu elektronik olanaklardan etkileşimli olarak yararlandığı kurumsal bir yapılanma içinde var olmak” (s.33) olarak tanımlamaktadır.

Son dönemlerde literatürde uzaktan eğitim çeşitli tanımları yapılmış olmasına rağmen bir kısım araştırmacılar uzaktan eğitimin bir süreç olarak tanımlamaktadır. Özkul ve Aydın (2020) çalışmalarında uzaktan eğitimi, öğrenenin ve öğretmenin bir arada bulunmadığı, zaman ve mekân kısıtlamasının olmadığı, kaynakları erişim için uzaktan eğitimde yapılan teknolojilerinin sağladığı fırsatlardan yararlanıldığı bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Literatürde bulunan bazı çalışmalarda uzaktan eğitim, öğrenci ve öğretmenlerin yüz yüze görüşerek bir arada bulunmadığı, merkezi belirli olan, çeşitli iletişim teknolojileri kullanılarak yapılan eğitim olarak tanımlanmaktadır (Oğrakçıoğlu, 2019). Öğrenen ile öğretmenin aynı mekânda olmadığı teknoloji vasıtasıyla birbirleriyle ve öğretim içeriğiyle bağlantı kurdukları planlı bir şekilde yapılan eğitim sürecidir (Simonson et al., 2011). Alkan'a (1987) göre geleneksel eğitim modelinde eğitim öğretim faaliyetleri sürdürmek zor olduğunda öğrenen ve öğretmenin arasındaki etkileşimin devam etmesi için çeşitli ortamlar vasıtasıyla öğretimin devamının sağlandığı öğretim yönetimi merkezidir. Özarslan ve diğerlerine (2007) göre mekân ve zamandan bağımsız öğrenen ve öğretmeni birbirine bağlayan teknolojiyi kullanarak iletişim kuran eğitim ortamıdır. Uzaktan eğitim öğretmen ve öğrencilerin farklı mekânda olmalarına rağmen iletişim halinde olarak bilgi alışverişinde bulunabilmelerine imkân sağlayan öğretimdir (İşman, 2011).

Araştırmacıların uzaktan eğitim tanımlamalarında şekil bakımından farklılık olmasına karşın anlam olarak benzerlik göstermektedir. Genel çerçevede öğrenen ve öğretmenin aynı mekânda bulunma zorunluluğu olmadan ve zaman sınırı olmadan eğitime devam edebildikleri bir yapı olarak görülmüştür.

Uzaktan eğitim kavramına çok benzer kavram vardır: açık öğretim, uzaktan eğitim, uzaktan öğrenme, e-öğrenme, internet tabanlı eğitim, internette eğitim, web tabanlı eğitim, yaygın eğitim, esnek öğrenme, sanal eğitim, evde öğrenme, dış öğrenme veya uzaktan öğrenme (Kaya, 2002). Çeşitli çalışmalarda uzaktan eğitim kavramı yerine bu benzer kavramlar kullanılmaktadır. Bu durum uzaktan eğitim alanında çalışma yapan araştırmacılar için çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Araştırmacılar çalışırken tek bir kavram yerine birçok kavramı kullanabilir, alanlarda çeşitlilik sağlayarak araştırma yapabilmektedir (Akyürek, 2020).

Uzaktan eğitimde yaş sınırı bulunmamaktadır. Çocuk, genç, yaşlı, engelli fark etmeksizin tüm bireyler faydalanabilmektedir. Yeterli seviyede teknoloji becerisine sahip bireylere bilişsel seviyesine uygun öğretim programı ile yapılabilmektedir (Bozkurt, 2022).

Uzaktan eğitimin zamandan bağımsız olması eğitimde kopukluk olmaksızın devam edilebilmesini sağlamaktadır. Öğrenen istediği zaman eğitimine devam edebilmektedir.

Eğitim kurumuna ulaşma konusundaki fiziki şartların sağlanamaması, sağlık problemleri vb. Çeşitli nedenlerle katılamamış bireylerin uzaktan eğitim ile eğitim ve oğretime devam etme imkânı bulunmaktadır (Yıldırım, 2020).

Uzaktan eğitim gelişmiş ülkelerde kullanımı daha sık ihtiyaç duyulan bir yontemdir. Bu durum gelişmiş ülkelerde insanların yeteneklerine göre eğitim ihtiyaçlarını gidermek için araştırmalarından kaynaklanmaktadır. Eğitimde toplumdaki her bireyin ilgi ve yeteneklerine lsnde eğitim materyalleri hazırlanmaktadır (Kaya, 2002). Gelişmekte olan ülkeler uzaktan eğitime ihtiyaç duymaktadır. Bireyler kendilerine uygun ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitime erişmeyebildiğinden dolayı eğitim tam anlamıyla istenilen davranışları kazandırmakta zorluk yaşayabilmektedir. Bunun nedeni eğitim sürecinde yaşanan birçok problemten kaynaklanmaktadır (Akyürek, 2020). Gelişmekte olan ülkelerin bu problemlerin üzümünde uzaktan eğitimi kullanması etkili olabilir (Kaya, 2002).

Gelişmekte olan ülkelerde geleneksel eğitim oğretim yontemleri de kullanılmaktadır. Geleneksel eğitim oğretim sürecinde birçok problem ortaya çıkmaktadır. Bu problemlerden bazıları; bireylerin eğitim kurumlarına erişmekte zorlanması, eğitim kurumlarının yeterli kapasiteye sahip olmaması, yeterli oğretmen sayısının olmaması, teknolojilerin eğitim ve oğretimde yeterince kullanılmaması ve eğitime ayrılan maliyetlerin yeterli olmaması yer almaktadır.

Bugüne kadar pek çok alanda uzaktan eğitim yontemleri tercih edilirken, günümüzde COVID-19'un etkisiyle tüm dünyada daha fazla tercih edilmektedir (Avcı, 2021). Bu nedenle uzaktan eğitim, yüz yüze eğitimin ihtiyaını karşıladığı için salgın döneminde artık yüz yüze eğitimin alternatifini olmaktan çıkmıştır. Tam tersine gerektiğinde yüz yüze eğitim yerine uzaktan oğrenme yontemlerinin tercih edildiği görülmüştür (ok, 2021). Özellikle geleneksel oğretim yontemlerinden uzaklaşıp modern oğretim yontemlerinden yararlanma düzeyine henüz ulaşmamış ve insanların çoğunluğunun çeşitli nedenlerle eğitim kaynak ve materyallerine erişemediği ülkelerde uzaktan eğitim giderek yaygınlaşmaktadır (zkul ve Aydın, 2020). Günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle birlikte eğitim-oğretim süreci farklı stratejiler kullanılarak sağlanmaktadır. Bu ekseninde eğitimin temel kısıtlarından biri olan zamana ve mekâna bağlılık sorunu giderilmiş olmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarının gelişmesiyle birlikte uzaktan eğitim farklı bir boyut kazanarak bireylere fırsat eşitliği sağlamaktadır (Kırık, 2014).

Teknoloji ve eğitimin zamanla ayrılmaz bir bütün oluşturarak gelişmesi, eğitim-öğretim sürecinde çeşitli öğretim materyali, yöntem ve tekniklerin kullanılmasıyla birlikte uzaktan eğitim kavramı popüler hale gelmiş ve eğitimin sürekliliği için önemli bir kaynağı olmaktadır.

2.1.2 Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi

Geçmişten günümüze doğru baktığımızda bilim ve teknoloji sürekli gelişim yaşamaktadır. Bilim ve teknolojinin gelişmesi birçok alanın da beraberinde gelişmesini sağlamaktadır. Eğitim bu alanlardan sadece birisidir. Eğitim alanındaki gelişmelerden uzaktan eğitim son dönemlerde oldukça dikkat çekmiş ve kullanım sıklığı çeşitli nedenler ile artmıştır. Uzaktan eğitim de bilim ve teknolojik gelişmeler ile gelişim süreçleri yaşamıştır.

2.1.2.1 Dünyada uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi

Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine bakıldığında alan yazında çeşitli tarihler görülmektedir. İlk çalışmalar, mektup yoluyla 1700'lü yılların başlarında gerçekleştirilmiştir. Kaya'ya (2002) göre öğrenci ile öğretici arasında eğitim konulu mektuplaşma eğitim olarak görüldüğünden eski dönemlerde yapılan bu çalışmalar uzaktan eğitim örnekleri olarak görülmektedir. 1728 yılında Boston'da yayımlanan bir gazete, hızlı yazı yazma eğitimlerini mektup ile gerçekleştireceğini ilan etmesiyle uzaktan eğitimin ilk örneklerini oluşturmuştur (Çoban, 2013).

1833 yılında İsveç Üniversitesi mektup ile kompozisyon dersleri vereceğini duyurmuş ancak derslerin yapılıp yapılmadığı bilinmemektedir. 1840 yılına gelindiğinde İngiltere'de Isaac Pitman öğrencilerine hızlı yazı yazma dersleri vermiş ve öğrencilerinin öğrenimini başarı notlarıyla ölçmüştür (Kaya, 2002). 1856'da Almanya'da plan ve programlı bir eğitim süreci ile dil eğitimi veren uzaktan eğitim kurumları kurulmuştur. 1892 yılında uzaktan eğitim kavramı ilk kez Wisconsin Üniversitesine ait bir katalogda kullanılmıştır (Uşun, 2006).

20. yüzyıl başlarında radyonun bulunması ve yaygınlaşması ile uzaktan eğitim çalışmalarında kullanılmaya başlanmıştır. 1898 yıllarında İsviçre'de ilk uzaktan eğitim çalışmaları yapılmış, 1910 yılında Avusturya yüksek öğretimde uzaktan eğitim çalışmalarına başlamış, Yeni Zelanda 1922 yılında mektupla öğretim okulunu kurarak ilk çalışmalarına

başlamış, Çin 1950 yılında, 1960'lı yıllara gelindiğinde ise Japonya, Hindistan ve Malezya'da uzaktan eğitimle ilgili ilk çalışmalara başlanmıştır (Antalyalı, 2004).

Radyonun ardından televizyonun icadı uzaktan eğitim çalışmalarına yön vermiştir. İlk olarak 1934'te ABD'de bulunan eyalet üniversitesi Iowa'da eğitimde televizyon kullanılmıştır (Casey, 2008).

Bilgisayarların ve internetlerin gelişimi 1970'li yıllarda hız kazanmış ve uzaktan eğitimin evriminde önemli bir kilometre taşı olmuştur. Bilgisayar destekli yapılan öğretim programları, öğrencilerin interaktif bir şekilde sürece katılarak öğrenme imkânı sağlamakla birlikte bilgiye daha hızlı ve bilginin kalıcı olmasını sağlamıştır. İnternetin geniş çaplı bir şekilde kullanılması ile birlikte, çevrimiçi eğitim platformları gelişmeye başlamış ve uzaktan eğitime erişim küresel boyuta ulaşmıştır. 1970'te Britanya'da Open University (Açık Üniversite) kuruldu. Dünyadaki üniversitelere örnek teşkil etti (Casey, 2008).

2.1.2.2 Türkiye'de uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi

Uzaktan eğitim kapsamındaki ilk çalışmalarda, uzaktan eğitimin nasıl gerçekleştirilebileceğine dair araştırmalar ele alınmış ve bu konuda önerilerde bulunulmuştur. İlk örneği ise 1927 yılında Türkiye'deki okuryazarlık oranının nasıl artırılacağına tartışıldığı bir toplantı olmaktadır. Söz konusu toplantıda farklı eğitim modelleri analiz edilmiş ve eğitim problemlerinin çözümü için alternatif olarak mektupla eğitim yapılması önerilmiştir (Kırık, 2014).

Türkiye'deki uzaktan eğitime yönelik ilk hayata geçirilen çalışma, 1956 senesi Ankara Üniversitesi çatısı altında banka personellerine hizmet içi eğitim vermek için mektup yoluyla gerçekleştirilmiştir (Bozkurt, 2017). Milli eğitim bakanlığına bağlı olarak mektupla öğretim merkezi 1958 senesi itibarıyla kurulmuştur. Mektupla öğretim merkezi uzaktan eğitimin Türkiye'de icra edilmesi açısından kayda değer ilerleme teşkil etmektedir (Bozkurt, 2017). Eğitime farklı nedenlerle ara vermiş ya da devam edemeyen bireylere iş bilgisi ve becerilerini geliştirmek için 1962 senesi itibarıyla mektupla eğitim yapılmaya başlanmıştır (Özbay, 2015). Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) 1968 yılında yayın hayatına başlamıştır ve bu dönemlerde eğitsel içerikler yayınlamaya başlayarak uzaktan eğitimde önemli bir yer edinmiştir (İşman, 1997). 1973 yılında Radyo, televizyon gibi araçların kullanımının artması etkisiyle Mektupla Öğretim Merkezi kurumunun ismi Film Radyo ve

Televizyon Eğitim Merkezi (FRTEM) olarak değiştirilmiştir (Akyürek, 2020). Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu televizyonda eğitim programları yayınlarken bireylere uzaktan eğitim hizmeti vermek amacıyla 1975 senesinde kuruldu. (Bozkurt, 2017).

1981 yılının Kasım ayında, 2547 sayılı yükseköğretim kanununa 41 numaralı KHK aracılığıyla üniversitelerde uzaktan eğitim faaliyetleri yapabilme yetkisi tanınmıştır. 1982 yılına gelindiğinde uzaktan eğitim alanında yeterli altyapısı bulunan Anadolu Üniversitesi uzaktan eğitim faaliyetinde bulunmak üzere görevlendirilmiştir (Bozkurt, 2017). Uzaktan eğitim çalışmalarında televizyon üzerinden verilen eğitim programları, öğrencilerin hizmetine sunulmuş materyaller ve yüz yüze yapılan destek hizmetleri vasıtasıyla öğrencilere eğitim vermeyi amaçlamış, sonraki yıllarda radyo ve gazete vasıtasıyla eğitim ve bilgisayar destekli eğitimi kullanarak öğrencilere eğitim verilmiştir.

1992 yılında çeşitli nedenlerle eğitimini tamamlayamamış bireylere eğitim verebilmek için Açıköğretim lisesi kurulmuştur (Bozkurt, 2017). 1995 yılında Açıköğretim lisesi kapsamı genişletilerek mesleki eğitimin de eklenmesi ile statüsü genişletilmiştir. Liselerde yürütülen açık öğretim programı 1997 yılında açık ilköğretim okulu da kurularak kapsamı genişletilmiştir. Açık ilköğretim okullarında ve açık ilköğretim liselerinde uzaktan eğitim yazılı basılı materyaller radyo ve televizyon üzerinden yayınlanan programlar vasıtasıyla yapılmaktadır (Özgür, 2005)

1992 yılında Fırat Üniversitesi televizyon kullanılarak eğitim amaçlı programlar yayınlamaya başlamış. 1996 yılında video konferans sistemi ile Bilkent Üniversitesi ve New York Üniversitesi dersleri interaktif olarak birlikte yürütmüşlerdir. 1998 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) bilgisayar mühendisliği programlarındaki bazı dersleri internet üzerinden vermiştir. 1999 yılında Sütçü İmam Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi öğrencilerine Fırat Üniversitesi tarafından Robotik dersini, hazırlanan web destekli eğitim içeriğini internet üzerinden uzaktan eğitim çerçevesinde vermekle birlikte aynı sene uzaktan eğitim alanında Anadolu Üniversitesi Tezli Lisansüstü Eğitim Programını hayata geçirmiştir. 2000 yılında Sakarya Üniversitesi 2001 yılında ise Ahmet Yesevi Üniversitesi uzaktan eğitim faaliyetlerine başlamış takip eden 2005 yılı itibariyle uzaktan eğitim uygulamalarındaki temel çerçeveyi belirlemek üzere uzaktan eğitim yükseköğretim komisyonu çalışmalarına başlamış, 2006 yılında ise Anadolu Üniversitesinde uzaktan eğitim doktora programı verilmeye başlamıştır (Bozkurt, 2017).

MEB 2012 yılında EBA platformunu açarak öğretim hizmetine sunmuştur (Aktay ve Keskin, 2016). MEB, TRT iş birliğinde yayınlanan EBA TV aracılığı ile televizyondan ve internet üzerinden uzaktan eğitim faaliyetlerini sürdürmüştür (Öztürk ve Çetinkaya, 2021).

2.1.3 Acil uzaktan eğitim

COVID-19 pandemisi sebebiyle dünya genelinde eğitimin aksamaması için hızlı bir şekilde karar alınıp eğitim sistemlerinde ani bir değişim sürecine girilmiştir. Bu süreçte yüzyüze eğitime ara verilerek acil uzaktan eğitim (AUE) uygulamasına geçilmiştir. AUE plan dahilinde yapılan uzaktan eğitim uygulamalarından farklı biçimde uygulanmak üzere kriz anlarında hızlı bir şekilde karar alınarak geçici çözümler sunun bir eğitim modeli olmaktadır.

Acil uzaktan eğitim, planlı olarak yapılan çevrimiçi öğrenme deneyiminden farklı olarak, kriz dönemlerinde eğitim öğretimin aksamaması için geçici olarak çözüm olarak tasarlanır (Hodges, 2020). Bu yöntemin amacı kısa sürede eğitim öğretim faaliyetlerinin devam ettirilmesi olup, öğretim tasarımı ve öğretim süreci planlaması ikinci planda kalmaktadır.

Literatüre bakıldığında acil uzaktan eğitimin sınırlılıkları ve eğitimdeki etkinliği ile ilgili birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bozkurt ve Sharma (2020) yaptığı çalışmada acil uzaktan eğitimin, öğretim öncesi eğitimsel planlama eksiklikleri nedeniyle sürdürülebilir olmadığını, kriz ortamlarında süreci etkin kullanmak için kullanılabilir olduğunu belirtmiştir. Demir ve Seferoğlu (2021) yaptığı çalışmada Türkiyede COVID-19 pandemisi sebebiyle yüzyüze eğitime ara verilmesiyle birlikte eğitime çevrimiçi platformlara geçildiğini ve bu geçişin birçok teknik, pedagojik ve psikososyal sorunları da oluşturduğundan bahsetmiştir. Karadağ ve Yılmaz (2023) tarafından yürütülen araştırmada, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun AUE sürecine hazırlıksız yakalandığı, özellikle ölçme-değerlendirme, öğrenci etkileşimi ve teknoloji kullanımı konularında zorlandıkları belirlenmiştir. Benzer şekilde Polat ve diğerleri (2025) çalışmasında öğretmenler, AUE sürecinde en çok içerik oluşturma, zaman yönetimi ve öğrenci motivasyonu alanlarında sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Özetle, alanyazında yer alan çalışmalar, acil uzaktan eğitimin kriz dönemlerinde eğitimin devamlılığı açısından işlevsel bir çözüm sunduğunu ancak pedagojik yeterlilik, teknik altyapı, öğrenci motivasyonu ve etkileşim boyutlarında ciddi sınırlılıklar içerdiğini

göstermektedir. Türkiye odağında yapılan araştırmalar, öğretmenlerin ve öğrencilerin bu sürece büyük oranda hazırlıksız yakalandığını, destek ve rehberlik mekanizmalarının sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durumda gelecekte yaşanabilecek benzeri kriz durumlarına karşı hem öğretmenlerin dijital pedagojik yeterliliklerinin artırılması hem de kurumsal altyapıların güçlendirilmesi önerilmektedir.

2.1.4 Uzaktan eğitimle ilgili kavramlar

Teknolojinin hızla gelişmesi eğitimde de gelişmelere ve değişimlere neden olmuştur. Geleneksel eğitim ortamların dışında modern eğitim türlerinin kullanımı giderek yaygınlaşmıştır. Bu kapsamda literatüre bakıldığında uzaktan eğitimle ilgili bazı kavramlar sıkça kullanılmaktadır. Bu kavramlar genellikle birbirlerinin yerine kullanılmasının yanında aralarında belirli benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır.

Distance education (Uzaktan Eğitim), mekân ve zaman farketmeksizin tüm eğitim süreçlerini kapsayan genel kavram olarak hem geleneksel yöntemleri hem de modern yaklaşımları içermektedir (Volery and Lord, 2000; King, Young, Drivere-Richmond and Schrader, 2001). Teknolojik gelişmelerin yaşanmasıyla zamanla e-learning, online learning, virtual learning, vb. alt terimleri de oluşmuş ve daha da genişlemiştir (Conrad, 2006; Guilar and Loring, 2008).

Uzaktan Eğitim kavramı, öğretmen ve öğrenci arasında o ortam farklı farklılığının bulunduğu eğitimin farklı zamanlarda yüz yüze veya farklı mekânlarda gerçekleştiği bir eğitim türünü ifade etmektedir. Bu eğitimde teknolojik araçlar kullanılarak içeriğin sunulması ve öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim sağlanmaktadır (Moore and Kearsley, 2012). Uzaktan eğitimin temel özellikleri arasında öğrenci ile öğretmen arasındaki mekândan bağımsız oluşu, öğrenciye özel olarak tasarlanmış öğretim içerikleri bulunması, teknolojik destekli iletişim ve öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımı olduğu görülmektedir (Simonson et al., 2019). 19. yüzyılda mektupla öğretim şeklinde başlayan uzaktan eğitim uygulamaları, 20. yüzyılda radyo, televizyon ve video gibi kitle iletişim araçlarının kullanımıyla gelişmiş; günümüzde ise internet tabanlı dijital teknolojiler aracılığıyla sürdürülmektedir.

Distance Learning, uzaktan eğitim kavramı ile eş anlamlı olarak görülmesine rağmen bazı kaynaklarda odak noktası olarak öğrenme süreci öne çıkmaktadır (Anderson and Dron,

2011). Uzaktan eğitim eğitimdeki sürece önem verirken uzaktan öğrenme öğrencinin deneyimini ön plana alır. Bu ayırım uygulamada genellikle göz ardı edilmekte ve kavramlar birbirleri yerine kullanılmaktadır.

E-Learning, eğitim içeriklerinin elektronik ortamda sunulması bireylerin kendi hızlarına uygun bir şekilde öğrenmesini sağlayarak etkileşimli bir öğrenme deneyimi sunar (UNESCO, 2020). E-öğrenme, uzaktan eğitimin bir alt alanı olarak görülebilmektedir. Çünkü birçok uzaktan eğitimin içerisinde e-öğrenme öğeleri barındırmaktadır (Garrison, 2017).

Online learning eş zamanlı ya da eş zamansız olarak internet temelli öğrenme faaliyetlerini ifade etmektedir. Ders içeriklerinin ve öğretim süreçlerinin tamamının internet aracılığıyla yürütüldüğü bir modeldir (Allen and Seaman, 2017). Online learning terimi genellikle e-öğrenme ile eşanlamlı olarak kullanılsa da e-öğrenme aslında daha kapsamlı bir kavramdır. E-öğrenme, yalnızca internet tabanlı çevrimiçi platformları değil, aynı zamanda CD, DVD ve yerel ağlar gibi çevrimdışı teknolojiler aracılığıyla sunulan eğitim materyallerini de içerebilir.

Open Learning, öğrenme sürecindeki zor şartlar barındıran kayıt koşullarını, zaman ve mekân kısıtlarını ortadan kaldıran bir eğitim modelidir. Bu model, öğrencilerin bireysel öğrenme hızlarını belirleyerek süreçte daha fazla aktif olup kontrol sahibi olmalarını sağlar (Perraton, 2000).

Virtual Learning, sanal olarak oluşturulmuş sınıf ortamları ve öğrenme yönetim sistemleri (Google classroom, Moodle vb.) vasıtasıyla yapılan eğitim uygulamalarını kapsamaktadır. Eşzamanlı etkileşim ve dijital içeriklerle desteklenen öğrenme deneyimlerini içerir (Picciano, 2017). Sanal öğrenme modelinde simülasyonlar, artırılmış gerçeklik (AR) ve sanal gerçeklik (VR) gibi ileri teknolojilerden de faydalanılabilmektedir.

Blended Learning, geleneksel eğitimdeki yüz yüze öğretim ile çevrimiçi öğretim yöntemlerinin karma şekilde kullanılmasıyla bir modeldir. Graham (2013)'a göre harmanlanmış öğrenme, çevrimdışı ve çevrimiçi öğrenme deneyimlerinin pedagojik açıdan desteklenerek bir arada kullanımı olarak tanımlanmaktadır. Harmanlanmış öğrenme,

tamamen mekândan bağımsız olmasına gerek olmamakta, dijital içerikleri barındırmakta ve çevrimiçi olarak etkileşim imkânı sağlamaktadır.

2.1.5 COVID-19 pandemisiyle küresel ve ulusal çapta uzaktan eğitimin evrimi

COVID-19 pandemisi, dünya genelinde eğitim sistemlerini derinden etkileyerek uzaktan eğitimi zorunlu ve yaygın bir uygulama hâline getirmiş, bu süreçte hem küresel ölçekte hem de Türkiye özelinde öğretim yöntemlerinde hızlı ve köklü dönüşümler yaşanmıştır (Bozkurt vd., 2020).

2.1.5.1 COVID-19 pandemisi öncesinde uzaktan eğitim

Dünya genelinde uzaktan eğitim COVID-19 pandemisi öncesinde eğitimin tüm kademelerinde özellikle de yüksek öğretimde öğrenme sürecinde çeşitlilik ve esneklik sağladığı için yaygın olarak kullanılmaktaydı. Açık üniversiteler, MOOC platformları erişkin eğitimi ve hizmet içi eğitim programları dijital araçlar yoluyla çeşitli eğitim olanakları sunulmaktaydı. Uygulanan eğitimler çoğunlukla eş zamanlı olmayan biçimde gerçekleşmiş ve bireysel öğrenmeye odaklandı (Means et al., 2014).

Etkileşimli öğrenme ortamları, video konferans sistemleri ve öğrenme analitikleri gibi dijital eğitim teknolojileri, COVID-19 öncesi dönemde gelişmekle birlikte, yaygın kullanım açısından genellikle sınırlı kurumsal düzeyde kalmıştır. Bu dönem öğrenci merkezli etkileşime dayalı uygulamalar yaygın olarak kullanılmıyordu. Ayrıca yüz yüze eğitimin kalitesinin uzaktan eğitim uygulamalarına göre daha yüksek olduğu düşünülmekteydi (Allen and Seaman, 2017).

Türkiye’de uzaktan eğitim COVID- 19 öncesi dönemde de Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi bünyesinde uygulandı. Ancak bu uygulama basılı materyaller, televizyon yayınları ve sınav merkezleriyle sınırlıydı. Bazı üniversitelerde Uzaktan eğitim merkezleri (UZEM) aracılığıyla dijital materyal sunulsada belirli bir öğrenci grubuna hitap ettiğinden sınırlıydı. Yüksek öğretim düzeyinde moodle ve blackboard gibi uygulamalar kullanılmaya başlamasına rağmen istenilen düzeyde planlı ve kapsayıcı bir uzaktan eğitim politikası gelişmedi. Öğretmen eğitimi programlarında, uzaktan eğitimin öğretimi ve etkin kullanımı yeterince yer almadı (Öztürk ve Akgün, 2012).

2.1.5.2 COVID-19 döneminde uzaktan eğitim

Dünya genelinde 1,6 milyar öğrenci yüz yüze eğitimden mahrum kaldı (UNESCO, 2020). Eğitime uzaktan eğitim yöntemleri kullanılarak devam edildi. Bu durum “acil uzaktan eğitim” olarak isimlendirildi (Hodges et al., 2020). Eğitim kurumları acil olarak çevrimiçi platformlara (Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom vb.) geçiş yaptı. Bu sürece acil olarak zorunlu bir şekilde geçiş yapıldığı için planlama konusunda eksiklikler yaşandı. Kırsal bölgelerde yaşayanların internet kaynaklarına erişimi ve altyapı eksiklikleri, öğretmenlerin donanım ve teknolojik yeterliliklerinin sınırlılıkları önemli eğitim engellerine sebebiyet verdi (OECD, 2020).

Dünya genelinde bazı ülkeler, dijital altyapı eksikliklerinden kaynaklanan sorunları aşmak için farklı çevrimdışı çözümler geliştirmiştir. Örneğin, Kenya ve Hindistan'da radyo ve televizyon tabanlı eğitim programları yaygın şekilde uygulanırken, Kolombiya'da mobil tabanlı öğrenme kapsamında SMS destekli içerik dağıtım sistemleri kullanılmıştır. Finlandiya gibi eğitim teknolojileri alanında öğretmen yeterliliklerine önem veren ülkelerde, eğitimcilerin teknoloji entegrasyonu konusundaki önceden edinilmiş mesleki becerileri, uzaktan eğitim süreçlerinin daha etkin kullanılmasına katkı sağlamıştır (Reimers and Schleicher, 2020).

Türkiye 23 Mart 2020’ de Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve TRT EBA TV kanalları aracılığıyla uzaktan eğitime geçti. Ancak ilk zamanlarında altyapı ve donanım eksiklikleri sebebiyle uzaktan eğitime erişim problemleri yaşandı. Kırsal bölgede yaşayan öğrencilerin internete erişim sağlayamaması dijital eşitsizliklere neden olmuştur. MEB, öğrencilere tablet gibi teknolojik cihazlar dağıtılması gibi çözümlere gitmesine rağmen erişim sorunları devam etmiştir (Bozkurt ve Yaşar, 2021).

Türkiye'de Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından alınan karar ile, üniversitelerde yüz yüze eğitim geçici olarak çevrim içi eğitime geçilmiştir. Yükseköğretim kurumları, mevcut UZEM altyapılarının yanı sıra Zoom, Perculus ve Adobe Connect gibi dijital platformları da etkin bir şekilde kullanarak eğitim-öğretim faaliyetlerini kesintisiz şekilde sürdürmüşlerdir. Öğretim elemanları bu sürecin hızlı gelişmesiyle plansız bir şekilde adapte olmak zorunda kalmışlardır. Değerlendirme aşamasında güvenlik ve etik gibi ciddi sorunlar yaşandı. Üniversitelerde sınav süreçlerinin çevrimiçi platformlara aktarılması, akademik dürüstlüğün

sağlanmasına yönelik endişeler ile öğrencilerin adil değerlendirilme algısına ilişkin eleştirileri beraberinde getirmiştir (Karataş ve Tuncer, 2020).

2.1.5.3 COVID-19 sonrası uzaktan eğitim

Dünya genelinde pandemi sonrasında uzaktan eğitimin öneminin anlaşılması ile birlikte birçok kurum hibrit (karma) modellere yönelmiştir. Örgün eğitime, uzaktan eğitim entegre edilen karma yöntemler geliştirilmiştir. Bunun sonucunda ters yüz sınıf (flipped classroom), esnek öğrenme, mikro öğrenme gibi yaklaşımlar öne çıkmaktadır (Rapanta et al., 2020).

Birçok üniversite öğretim tasarımı, dijital yeterlilik ve ölçme değerlendirme alanlarında yatırımlar yaparak uzaktan eğitimi kurumsal stratejilerine eklemiştir. Bu sayede yapay zekâ kullanılan öğretim sistemleri, bireyselleştirilmiş öğrenme yolları ve öğrenme analitikleri gibi teknolojiler uzaktan eğitimi daha verimli hale getirmiştir (Zawacki-Richter et al., 2019).

Türkiye’de pandemi sonrası dönemde uzaktan eğitimin yeri revize edilerek, 2023 Eğitim Vizyonu kapsamında MEB tarafından dijital eğitim materyallerinin geliştirilmesine ve öğretmenlerin dijital becerilerinin artırılmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Öğretmen yetiştirme programlarına dijital pedagojik içeriklerin eklenmesi için çalışmalar yapılmıştır. Üniversitelerde birçok dersin artık karma (hibrit) model kullanılarak yürütülmesi, bazı programlarda tamamen uzaktan eğitim verilerek uygulanan programların açılması söz konusu olmuştur. Ancak yine de öğretim tasarımı, etkileşim, dijital pedagojik yeterlik ve eşitsizliklerin giderilmesi gibi alanlarda gelişmeye ihtiyaç vardır.

2.2 Etkili Yayınlar

Akademik çalışmalarda, bir yayının bilimsel etkisini nicel olarak belirlemede sıkça kullanılan göstergelerden biri atıf sayısıdır (Donthu et al., 2024). Web of Science veri tabanında 1992-2024 yılları arasında yayımlanan uzaktan eğitim temalı çalışmalar, aldıkları atıf sayılarına göre incelenmiştir. İncelenen etkili yayınlar dönemsel olarak belirlenmiş ve karşılaştırmalı bir analiz gerçekleştirilmiştir.

2.2.1 COVID-19 öncesi etkili yayınlar

Hung ve diğerleri (2010) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinde çevrim içi öğrenme düzeylerini ölçmek amacıyla Çevrimiçi Öğrenme Hazırlık Ölçeği (OLRS) geliştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ile ölçek beş boyutta (kendi kendine

yönlendirilmiş öğrenme, öğrenme motivasyonu, bilgisayar/internet öz yeterliği, öğrenen kontrolü ve çevrimiçi iletişim öz yeterliği) doğrulama işlemi yapılmıştır. Tayvan'da bulunan çevrimiçi kurslarına giden 1051 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Öğrencilerden alınan verilere göre bilgisayar öz yeterliği, öğrenme motivasyonu ve çevrimiçi iletişim alanlarında hazırlık düzeylerinin yüksek olmasına karşın öğrenen kontrolü ve kendi kendine öğrenme alanlarında daha düşük hazırbulunuşlukları olduğu görülmüştür. Cinsiyet etkisinin anlamlı bir şekilde görülmediği, öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça hazırbulunuşluk seviyelerinin de arttığı belirtilmiştir.

Hone ve El Said (2016) tarafından yapılan çalışmada, MOOC (Kitlese Açık Çevrimiçi Dersler) deneyimini Kahire'de üniversitede öğrenim gören 379 öğrenci üzerinde incelemiştir. Öğrenciler istedikleri MOOC'u almaya yönlendirilmiş ve %32,2'si (122 kişi) kursu tamamlamıştır. Cinsiyet ve eğitim düzeyi MOOC'u tamamlama üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüş. MOOC sonrası anket çalışması yapılmış. Anket sonuçlarında ders içeriği ve eğitmenle etkileşim gibi faktörlerin, MOOC'a devamlılığı belirgin bir şekilde etkilediği ortaya çıkarılmıştır.

Park (2011) tarafından kaleme alınan makalede, mobil öğrenme (m-öğrenme), elektronik öğrenme (e-öğrenme) ve her yerde öğrenme (u-öğrenme) kavramlarını karşılaştırarak incelemiştir. Uzaktan eğitimde mobil öğrenmenin pedagojik olanakları ve teknolojik özellikleri incelenmiş, bu alanda sınırlı sayıda teorik kaynak olduğu vurgulanmıştır. Çalışmada İşlemsel Mesafe (Transactional Distance) teorisi yeniden yorumlanmıştır. Bu teori Mobil öğrenme bağlamına uyarlanmış ve dört tür mobil öğrenme belirlenmiştir. Bunlar yüksek işlemsel mesafeli sosyalleştirilmiş, yüksek işlemsel mesafeli bireyselleştirilmiş, düşük işlemsel mesafeli sosyalleştirilmiş ve düşük işlemsel mesafeli bireyselleştirilmiş mobil öğrenmedir. Sonuç olarak bu kuramsal çerçevenin, uzaktan ve açık öğrenmede öğretim tasarımcılarının mobil teknolojileri daha etkili şekilde kullanılacağına katkı sağlayabileceği öne sürülmüştür.

Garrison ve diğerleri (2000) tarafından yazılan makale, uzaktan eğitimin pedagojik gelişimini incelemektedir. Bilişsel-davranışçı, sosyal yapılandırmacı ve bağlantıcı pedagojiler olmak üzere üçe ayırmıştır. Teknolojik araçlara dayalı sınıflandırmalar yapmak yerine, pedagojiyi öğrenme tasarımına yansıyan öğrenme deneyimleri üzerinden değerlendirmektedir. Sorgulama topluluğu modeline dayanarak sosyal, bilişsel ve öğretimsel

boyutlarıyla pedagojiler analiz edilmiştir. Makalede uzaktan eğitimin kaliteli olmasında bu üç pedagojik yaklaşımı içeren esnek ve bağlama duyarlı bir tasarımın etkili olabileceği sonucuna varmaktadır.

Palvia ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışma, çevrimiçi eğitimin küresel ölçekte büyümesini etkileyen ülke düzeyindeki faktörleri incelemektedir. Sanayi sektörü, yerel ve ulusal hükümet politikaları, yasal düzenlemeler, bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) kapasitesi, internet ve mobil teknoloji erişimi, gelir düzeyi ve dijital uçurum araştırmada çevrimiçi eğitimin niceliği ve kalitesi üzerinde etkili olan başlıca etmenler olarak belirlenmiştir. Çalışma hem ülke bazında hem de küresel düzeyde çevrimiçi eğitim politikalarının geliştirilmesine yönelik çıkarımlarda bulunulmuştur.

2.2.2 COVID-19 dönemi etkili yayınlar

Savitsky ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışma İsrail'in Güney Bölgesi'ndeki Ashkelon Akademik Koleji'nde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sürecinde kaygı düzeylerini ve başa çıkma stratejilerini değerlendirmiştir.

Longhurst ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada, COVID-19 pandemisi sürecinde Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti'nde bulunan üniversitelerde anatomi eğitimini çevrimiçi olarak verilmesi ile ilgili yaklaşımları incelemektedir. Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyeti'nde bulunan 14 üniversiteden elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. SWOT analizi yapılarak güçlü ve zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir. Farklı kurumların çözüm yaklaşımlarını karşılaştırılmıştır. Amacı anatomi eğitiminin ve değerlendirmesinin sanal ortama nasıl uygun hale getirilebileceğine yönelik rehberlik sağlamaktır.

Shakibaei ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışma, COVID-19 salgınının İstanbul'daki seyahat davranışları üzerindeki etkilerini incelemektedir. 2020 yılının ocak ayında başlayan pandemi sürecinde, bireylerin seyahat alışkanlıklarındaki değişimi, panel çalışması ile analiz edilmiştir. Araştırma, bireylerin almış olduğu önlemler ile dönemin hükümeti tarafından ortaya konan kuralların işe gidip gelme, sosyal, boş zaman aktiviteleri ve alışveriş amaçlı seyahatlere etkisini ortaya koymaktadır. Sosyal mesafe, uzaktan çalışma uygulamaları, uzaktan eğitim uygulamaları, iş kayıpları ve sosyal etkinliklerin iptali gibi faktörler seyahat etmede ciddi azalmalara neden olmuştur. Sosyo-ekonomik durumları farklı

olan grupların seyahat tercihleri de analiz edilmiştir. Bu çalışma COVID-19 salgını sürecinde şehir içi seyahatin belirgin şekilde değiştiğini göstermektedir.

Kim (2020), tarafından yapılan bu çalışma, COVID-19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitime geçildiği süreçte, erken çocukluk eğitimi alanında öğretmenlere verilen hizmet öncesi kursunun yeniden yapılandırılmasını incelemektedir. Bu çalışma ABD’de yapılmaktadır. Staj dönemi çevrimiçi eğitim olarak uygulanmaktadır. Öğretmen adaylarının deneyimleri hazırlık, uygulama ve yansıma olarak üç aşamaya ayrılarak incelenmiştir. Aşamalardaki tamamlanan görevler ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Bu çalışma çevrimiçi eğitim sürecinde, öğretmen adaylarına küçük çocuklarla etkileşim kurma, çevrimiçi iletişim araçlarını etkin kullanma ve erken çocukluk gelişimini destekleme konularında daha iyi ve yeni beceriler kazandırma ve mesleki farkındalık geliştirme konusunda rehberlik etmektedir.

Kaden (2020) tarafından yapılan bu vaka çalışması, COVID-19 sürecinde ABD’nin Alaska kırsalındaki öğrencilere çevrimiçi ders vermek zorunda kalan bir ortaokul öğretmenin mesleki hayatında değişiklikleri incelemektedir. Verilerin elde edilmesinde nitel ve nicel kaynaklar kullanıldı. Katılımcı gözlemler, yarı yapılandırılmış görüşmeler, eserler (örnek ders planları, programlar, çevrimiçi zaman) ve açık uçlu konuşmalar yer almaktadır. Sonuç olarak öğretmenin iş yükünde artış olmakla birlikte çevrimiçi eğitimin öğrenciler için öğrenmeyi destekleyebileceğini göstermektedir. Çevrimiçi öğrenmeye zorunlu olarak geçiş, gelecekteki eğitime yön vermede yeni ve daha etkili bir karma modelinin oluşturulmasını sağlayabilir.

2.2.3 COVID-19 sonrası etkili yayınlar

Naidu ve Sevnarayan (2023) tarafından yapılan çalışmada, yıkıcı yenilik teorisini kullanarak, çevrimiçi değerlendirmede ChatGPT'nin yapabileceklerini ve olası zararlarını araştırıyor. Ayrıca, uzaktan eğitimde çevrimiçi değerlendirmede ChatGPT kullanımının etik ve pedagojik etkileri de incelenmektedir. Çevrimiçi değerlendirmede yapay zekanın kullanımı ile ilgili yapılacak çalışmalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Afzal ve diğerleri (2023), tarafından yapılan bu çalışma, görselleştirme ve görsel analiz ile görüntü ve video veri analizinin mevcut durumu ortaya çıkarmaktadır. Yapılan anket çalışmasına görselleştirme makaleleri, görselleştirme ve görsel analiz araştırmaları dahil edilmiştir. Elde edilen çalışmalar taksonomilere göre kategorilere ayrılmıştır. Elde edilen

makaleleri görev gereksinimleri, araçlar, veri kümeleri ve uygulama alanları açısından incelenmiştir. Anket sonuçlarına dayalı görüşler, eğilimleri, görselleştirme araştırmalarının mevcut durumu ve gelecekteki araştırmalar için fırsatlar tartışılmıştır.

Meyer ve diğerleri (2023) tarafından yapılan bu çalışma, öğretmenlerin çevrimiçi mesleki gelişim faaliyetlerine ilişkin algılarını ve bu faaliyetlerin kalitesinin öğretmen memnuniyeti ile mesleki uygulamalardaki değişimle ilişkisini incelemektedir. 387 öğretmenden veriler toplanmıştır. Çevrimiçi mesleki gelişim faaliyetlerinin bilişsel düşüncenin yüksek düzeyde olduğunu, ancak orta düzeyde iş birliği sağladığını göstermiştir.

Fang ve diğerleri (2023) tarafından yapılan bu vaka çalışması, COVID-19 salgını sırasında lisans işletme öğrencilerinin öğrenme deneyimlerini inceleyerek, Avustralya'nın Victoria eyaletinde bulunan bir Avustralya üniversitesinden içgörüler elde etmiştir. Sonuç olarak bu çalışma COVID-19 pandemisi sonrasında ve gelecekteki benzer durumlarda eğitimde yaşanan kesinti ortamlarında öğrenci katılımını, öğrenmeyi ve işletme lisans programlarının sunumunu iyileştirmek isteyen üniversite eğitimcilerine rehberlik sağlamaktadır.

Sulym ve diğerleri (2023) tarafından yapılan bu çalışmada, bilgi teknolojilerinin eğitim sürecinde kullanımının, eğitimi nasıl iyileştirebileceği açıklanmaktadır. Bilgi teknolojilerinin etkili kullanımı için belirleyici faktörler, öğretim sürecindeki temel mesleki görevler ve öğrenci başarısını artıran olumlu etkiler vurgulanmaktadır. Sanal ve artırılmış gerçeklik gibi yenilikçi teknolojilerin eğitime etkisine dikkat çekilmektedir.

2.2.4 COVID-19 öncesi, COVID-19 dönemi ve COVID-19 sonrası etkili yayınların karşılaştırılması

COVID-19 pandemi öncesi dönemdeki etkili yayınlarda uzaktan eğitimin kuramsal temellerine ve ölçme araçlarını geliştirmeye yönelmektedir. Hung ve diğerleri (2010), çevrimiçi öğrenmeye hazırbulunuşluğu ölçen doğrulayıcı faktör analizi yöntemiyle doğrulanan beş boyutlu bir ölçekle (OLRS) geliştirmiştir. Hone ve El Said (2016) MOOC'larda devamlılık faktörlerini öğrenci algıları üzerinden kesitsel anket çalışması yöntemiyle sonuçlandırmıştır. Park (2011) İşlemsel Mesafe teorisini mobil öğrenmeye uyarlamış ve dört tür pedagojik uygulama tanımlamıştır. Garrison, Anderson ve Archer (2000) üç nesil uzaktan eğitim pedagoji modelini sosyal, bilişsel ve öğretimsel olarak

sınıflandırmıştır. Palvia ve diğerleri (2018) ise çevrimiçi eğitimin ülke düzeyinde faktörlerini (politikalar, altyapı, dijital uçurum) karşılaştırarak incelemiştir.

COVID-19 pandemisi dönemindeki etkili yayınlarda uygulamalarda oryantasyon ve psikososyal etkiler ön planda olmaktadır. Savitsky ve diğerleri (2020), hemşirelik öğrencilerinin kaygı düzeyleri ile başa çıkma yöntemlerini panel çalışması yaparak veri analizi yapmıştır. Longhurst ve diğerleri (2020), Birleşik Krallık ve İrlanda'daki belirli üniversitelerde anatomi eğitiminin SWOT analizi ile sanal ortama uyarlanışını incelemiştir. Shakibaei ve diğerleri (2020), panel çalışması yapılarak veri analizi yapmış, İstanbul'daki seyahat davranışlarındaki dönüşümü incelemiştir. Kim (2020) öğretmenlere verilen hizmet öncesi kursunda erken çocukluk staj deneyimlerini vaka incelemesi yoluyla üç aşamada (Hazırlık, Uygulama, Yansıma) betimlemiştir. Kaden (2020) K-12 öğretmenin mesleki hayatındaki değişiklikleri vaka incelemesi yoluyla analiz etmiştir.

COVID-19 pandemisi sonrası dönemindeki etkili yayınlarda, uzaktan eğitimin kalitesinin ve uzaktan eğitimde kullanılan ileri teknolojiler ve (Yapay zekâ, Artırılmış gerçeklik vb.) oluşturacağı etik ihlali durumları gibi konulara yönelim olmuştur. Naidu ve Sevnarayan (2023), ChatGPT'nin çevrimiçi eğitim ve değerlendirmedeki potansiyelini ve etik durumlarını kavramsal olarak incelemiştir. Afzal ve diğerleri (2023), görselleştirme ve görsel analiz ile görüntü ve video veri analizinin mevcut durumu anket yöntemiyle ortaya çıkarmaktadır. Meyer ve diğerleri (2023), öğretmenlerin çevrimiçi mesleki gelişim faaliyetlerine ilişkin algılarını ve bu faaliyetlerin kalitesinin öğretmen memnuniyeti ile mesleki uygulamadaki değişimle ilişkisini incelemektedir. Fang ve diğerleri (2023), vaka incelemesi yöntemiyle işletme lisans öğrencilerinin pandemi sonrası deneyimlerinden hareketle gelecekteki benzer durumlara stratejiler önermiştir. Sulym ve diğerleri (2023) ise BİT ve multimedya teknolojilerinin eğitim süreçlerine entegre edilmesi koşullarını incelemiştir.

Bu üç dönemde görüldüğü üzere uzaktan eğitim literatüründe belirli yönelimler vardır. COVID-19 öncesi dönemde kavramsal temeller, teknolojik araç altyapı ön planda olduğu görülmektedir. COVID-19 döneminde ise uzaktan eğitime yönelik uygulama çalışmaları üzerinde durulmaktadır. COVID-19 sonrası dönemde ise gelişen teknolojiler etik değerler ve COVID-19 salgının eğitime ve psikososyal etkilerine odaklanmıştır.

2.3 COVID-19 Pandemisi Sürecinde Uzaktan Eğitimden Elde Edilen Çıkarımlar

COVID-19 pandemisi, küresel boyutta eğitimi etkileyerek ülkelerin eğitime uzaktan bir şekilde devam etmelerini zorunlu kılmıştır. Pandemi süreci bizlere teknolojik altyapının yanında pedagojik yaklaşımların, öğretmenlerin yeterliliklerinin ve öğretmen, öğrenci etkileşimi gibi birçok etmenin yeniden gözden geçirilip değerlendirilmesinin önemini ortaya koymuştur (Bozkurt vd., 2020). Yaşanan bu kriz gelecekte yaşanabilecek benzer durumlar için belirli başlı dersler vermektedir.

Pandemi döneminde birçok eğitim kurumunda teknolojik altyapı eksikliği nedeniyle eğitim süreçlerinde eksiklikler yaşanmıştır. Kırsal bölgelerdeki okullar ve bu bölgelerde yaşayan sosyoekonomik durumları iyi olmayan öğrenciler, uzaktan eğitime erişimde sıkıntılar yaşamıştır (OECD, 2021). Böylece her öğrencinin eğitime eşit koşullarda erişebilmesinin eğitimde önemli bir etmen olduğu görülmüştür.

Pandemi sürecinde öğretmenlerin eğitimde dijital yeterliliklerinin, eğitimin verimliliği açısından önemli olduğunu göstermiştir. Birçok eğitimci, uzaktan eğitim uygulamalarında zorlandığı görülmüş bu durum eğitimin verimliliğini azaltmıştır (Trust and Whalen, 2020). Bu sebeple öğretmenlere dijital yeterliliklerini geliştirecek mesleki eğitimlerin verilmesinin eğitimin aksamaması ve verimli olması yönünde önemli olduğu görülmüştür.

Öğrenciler uzaktan eğitimde derse katılmakta zorlanmış, öğrenme motivasyonları ve sorumlulukları azalmıştır. Yüzyüze eğitimde olduğu gibi fiziksel olarak aynı ortamda bulunmamaları, öğrencilerin öğretmen ile olan etkileşimini azaltmış ve akademik olarak kazanımlarını düşmesine sebep olmuştur (Hrastinski, 2021). Bu durum uzaktan eğitimde öğrenciyi aktif bir şekilde katılımını sağlayan içeriklerin üretilmesinin, öğrenci başarısı için önemli olduğunu göstermiştir.

Pandemi sürecinde, eğitim kazanımlarının doğru bir şekilde ölçülmesi ve değerlendirilmesi zorlaşmıştır. Kopya çekmek gibi etik olmayan durumlar ve belirli kuralların ve ölçütlerin olmayışı gibi problemler yüzyüze eğitimde kullanılan ölçme araçlarının çevrim içi ortama uygun olmadığını ortaya koymuştur (Hodges et al., 2020). Bu sebeple alternatif ölçme ve değerlendirme araçlarının önemini ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Pandemi sebebiyle evlerde zorunlu olarak bulunmak durumunda kalan öğrenci ve öğretmenlerin, ruh sağlığı olumsuz etkilenmiştir. Bu sebeple uzaktan eğitimde sadece akademik başarının değil psikolojik etkilerinin de araştırılması gerektiği sonucuna ulaşabiliriz (Daniel, 2020). Bu süreçte eğitimde başarı için bütüncül bakış açısıyla bakılması gerektiği önem kazanmıştır.

COVID-19 süreci bize eğitimde kriz anlarında kriz yönetimi becerilerinin geliştirilmesinin önemini göstermiştir. Eğitim stratejilerinin oluşturulmasında yaşanabilecek kriz durumlarında, bu sürecin başarılı bir şekilde yönetilmesine olanak sağlayacak senaryolar içermesi, esnek ve sürdürülebilir öğrenme modelleri geliştirilmesi zorunludur (UNESCO, 2020).

2.4 Uzaktan Eğitimle İlgili Bibliometrik Analiz Çalışmaları

Literatürde uzaktan eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar bakıldığında genellikle WOS, Scopus vb. veri tabanları kullanılmaktadır. Bu veri tabanlarından elde edilen verileri VOSviewer, CiteSpace ve Bibliometrix gibi yazılımlar kullanılarak analiz yöntemi tercih edilmektedir.

COVID-19 pandemisinin sonrasında yapılan çalışmaların çoğunluğu çevrim içi öğrenme, uzaktan eğitim stratejileri ve öğrenci katılımı gibi temalar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bond ve diğerleri (2021), pandemi sürecinde yayımlanan 1324 çalışmanın bibliometrik analizini yapmışlar ve çalışmaların çoğunluğunun yükseköğretim seviyesinde olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmada en sık kullanılan anahtar kelimeler “online learning”, “remote teaching” ve “student engagement” olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaların en çok Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve İngiltere ağırlıklı olduğu belirtilmiştir.

Sweileh (2020) yaptığı çalışmada, WOS veri tabanında “distance learning” temalı yayınların bibliometrik analizini yapmıştır. Çalışmasında 2000–2019 yıllarını kapsayan 5444 yayını araştırmasına dahil ederek incelemiştir. Uzaktan eğitime olan ilginin yıllara göre arttığı, eğitim teknolojileri ve tıp eğitimi alanlarında yoğunlaştığını belirtilmiştir. En fazla yayın yapan kurumların Amerika ve Avrupa ağırlıklı olduğu ifade edilmiştir.

Sanal gerçeklik teknolojisinin eğitimdeki rolünü inceleyen çalışmada, 2010–2021 yılları kapsamında yayımlanan 273 makale analiz edilmiştir. Bu araştırma, uzaktan eğitimde VR

kullanımının öğrenci katılımı, deneyim temelli öğrenme ve motivasyon gibi öğrenci başarısını için önemli olan alanlarda etkili bir araç olarak değerlendirildiğini göstermektedir (Rojas-Sánchez, 2023).

Türkiyede de uzaktan eğitim alanında yapılan bibliometrik analiz çalışmaları bulunmaktadır. Çelik ve Karakaya (2022) yaptığı çalışmada, 2015-2020 yıllarını kapsayan YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan uzaktan eğitim temasında yüksek lisans ve doktora tezlerini analiz etmişlerdir. Bu çalışmada, uzaktan eğitim konusundaki tezlerin çoğunun Eğitim Bilimleri alanında yapıldığı görülmüştür. Anahtar kelime yoğunluğunun “e-öğrenme”, “LMS” ve “etkileşim” kavramları etrafında toplandığı tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitim alanındaki lisansüstü tezlerin eğilimlerini ortaya koymaya yönelik yapılan bir başka çalışmada (Özmen ve Kan, 2021), 2015-2020 yıllarını kapsayan 138 tez bibliyometrik analiz yapılarak incelenmiştir. Bu çalışmada tezlerin çoğunun yüksek lisans seviyesinde olduğu, araştırmalarda genelde nicel yöntemlerin kullanıldığı ve örneklem grubu olarak en çok lisans öğrencilerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yayınlanan tezlerin çoğu İç Anadolu ve Marmara bölgelerindeki üniversitelerde yapıldığı ifade edilmiştir. Bulgular, uzaktan eğitim alanında yöntemsel çeşitliliğe ve doktora seviyesindeki çalışmaların artırılmasına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Karagözoğlu ve diğerleri (2024) yaptığı çalışmada uzaktan eğitim alanında yayımlanan çalışmaların bibliometrik özelliklerini incelemektedir. Betimsel tarama modeli kullanılarak yapılan çalışmada, WOS veri tabanından yer alan 3148 yayın analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin analizi için VOSviewer ve Bibliometrix yazılımları kullanılmıştır. Betimsel istatistikler, ülke dağılımları, en etkili yazarlar, makaleler ve dergiler, ortak yazarlık ilişkileri, kavramsal yapı (trend konu ve kelime bulutu analizleri) ve stratejik diyagramlar kullanılarak değerlendirmeler yapılmıştır. Bulgulara göre uzaktan eğitim teması kapsamında ilk yayının 1980 yılında yapıldığı görülmektedir. 2005-2019 yılları arasında yayın sayılarında düzensiz bir artış gözlemlendiği, 2021 yılında ise yayın sayısının tepe noktasına ulaşarak 315'e çıktığı belirlenmiştir. En fazla çalışmanın Amerika Birleşik Devletleri tarafından üretildiği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak alana yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Özenoğlu ve Baltacı (2022) yaptığı çalışmada, 2020-2022 pandemi dönemini kapsayan yıllarda Scopus veri tabanında yer alan 35 makale incelenerek COVID-19 ve uzaktan eğitim konularında bibliyometrik bir analiz çalışması yapılmıştır. VOSviewer yazılımı kullanılarak yapılan analizlerde, Türkiye’de yapılan çalışmaların sınırlı sayıda yapıldığı fakat bu sayının artma eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Türkiyeden yapılan çalışmalarda araştırmacıların 9 farklı ülkeyle iş birliği yaptığı, çalışmaların çoğunlukla yükseköğretim seviyesinde olduğu ve veri toplamada en sık ölçek kullanıldığı saptanmıştır. En çok tercih edilen analiz yöntemi nitel analizdir. Çalışmaların büyük kısmı İç Anadolu, Marmara ve Ege bölgelerinde yer alan üniversitelerden çıkmıştır.

Abantas ve diğerleri (2024), Scopus veri tabanında yer alan ve 2018–2023 yılları arasında yayımlanan 14.525 bilimsel yayını analiz etmiştir. Bu çalışmaların çoğunun Amerika, Çin ve İngiltere gibi ülkelerden yapıldığını tespit edilmiştir. Çalışma, uzaktan eğitimin sosyal bilimler, mühendislik ve bilgisayar bilimleri alanlarında yoğunlaştığını ve VOSviewer yazılımı kullanılarak yapılan ağ analizlerinin küresel iş birliğini ortaya koyduğunu göstermektedir.

Bu analizlere görüldüğü üzere, COVID-19 pandemisi yalnızca uzaktan eğitimi zorunlu bir uygulama haline getirmemiş, aynı zamanda bu alandaki akademik yayınları da etkilemiştir. Bibliyometrik analizler, pandeminin uzaktan eğitim literatüründe hem nicel hem de nitel anlamda bir dönüm noktası olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

3. YÖNTEM

Bu kısımda araştırmada uygulanan yöntem, araştırma grubu, araştırmada kullanılan veri toplama teknikleri, verilerin nasıl toplandığı ayrıca veri analizine ilişkin bilgiler içermektedir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, WOS veri tabanındaki makalelerin durum tespiti yapılması amacıyla bir bibliometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliometrik analiz, makaleler, kitaplar ve diğer yayınların nitelik ve niceliğini istatistiksel ve matematiksel olarak analiz etmek için kullanılan bir yöntemdir. (Pritchard, 1969). Bu yöntem ile elde edilen veriler betimsel ve nicel olarak COVID-19 pandemisinin yayınlara etkisinin tespiti amaçlanmıştır. Ayrıca WOS veri tabanından elde edilen verileri VOSviewer yazılımı kullanılarak bilimsel haritalandırma yoluyla görselleştirilip incelenmiştir.

3.2 Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmada WOS veri tabanından COVID-19 öncesi dönem (1992-2019) 1275 adet, COVID-19 dönemi (2020-2022) 1441 adet ve COVID-19 sonrası dönemi (2023-2024) 820 adet olmak üzere toplam 3536 adet makaleyi kapsamaktadır. Başlangıç yılının 1992 sečilmesi, WOS veri tabanındaki açık erişime sahip yayınların 1992 itibari ile başlaması ve bu yıldan sonra uzaktan eğitim çalışmalarının ivme kazanmasından kaynaklanmaktadır.

3.3 Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada WOS veri tabanından COVID-19 öncesi dönem (1992-2019), COVID-19 dönemi (2020-2022) ve COVID-19 sonrası olarak ayrı ayrı inceleyerek karşılaştırmak üzere toplam 3536 adet makaleyi kapsamaktadır. WOS veri tabanındaki açık erişime sahip makalelerin 1992 yılı itibari ile başlamaktadır. Bu sebepten başlangıç yılı 1992 sečilmiřtir. WOS veri tabanındaki COVID-19 öncesi ve COVID-19 dönemi makalelere ait verilere ulaşmak için kullanılan sorgular sırasıyla řu şekildedir.

```
(TS= ("DISTANCE EDUCATION")) AND ((OA=="OPEN ACCESS") AND DT=="ARTICLE") NOT (PY=="2025" OR "2024" OR "2023" OR "2022" OR "2021" OR "2020"))
```

(TS= ("DISTANCE EDUCATION")) AND (OA=="OPEN ACCESS") AND DT=="ARTICLE") AND PY=="2022" OR "2021" OR "2020"))

(TS= ("DISTANCE EDUCATION")) AND (OA=="OPEN ACCESS") AND DT=="ARTICLE") AND PY=="2025" OR "2024" OR "2023"))

3.4 Verilerin Toplanması

WOS veri tabanından ulaşılan yayınlara ait veriler indirilip bibliyometrik analiz için uygun hale getirilmiştir. Veriler elde edilen veri tablolama programı vasıtasıyla listelenmiştir. 1992-2019, 2020-2022 ve 2023-2024 şeklinde üç ayrı dönem olarak karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca elde edilen veriler VOSviewer yazılımı kullanılarak bilimsel haritalama yöntemi ile görselleştirilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Bu çalışmada COVID-19'un yayınlara etkisini araştırmak amacıyla 3536 adet makaleyi bibliyometrik analiz yöntemi ile çözümlenme işlemi yapılmıştır. Makalelerin yıllara göre yayın analizi, dile göre analizi, yazara göre analizi, araştırma alanı analizi, kurum analizi, ülkelere göre analiz, atıf analizi ve anahtar kelime analizleri incelenmiştir.

Ayrıca elde edilen veriler VOSviewer yazılımı kullanılarak bilimsel haritalandırma yöntemi ile görselleştirilmektedir. Anahtar kelimelerin oluşturmuş olduğu bağı gösteren ağ analizi bilimsel harita yöntemi ile gösterilmiştir.

3.6 Bibliyometrik Analiz

Yıllar geçtikçe dünyada yayınlanan yayınlar ve belgelerin sayısı yüksek miktarlara ulaşmaktadır. Bu yayınlanan belgeler ile ilgili araştırmalar yapılabilmesi için belirli yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden birisi bibliyometrik analiz yöntemidir. Bibliyometrik analiz yayınları veya belgelerinin yazarlarına, yayınlandığı dergilere, konularına, yayın bilgilerine, yayınlandıkları ülkelere, bunun gibi birçok konu ve alanda analiz edebilmemizi sağlamaktadır. Belirlenen bir alanda yapılan çalışmaların sistemli bir şekilde ve tekrar edilebilecek bir yapıda analiz ederek literatür taraması yapmak için tercih edilebilir bir yöntemdir (Araújo et al., 2018). Belirli bir alanda yapılan çalışmaların gün geçtikçe artmasıyla birlikte oluşan bilgi birikimi çok fazla olduğu için incelenmesi zorlaşmaktadır. İncelenmesi giderek zorlaşan bilgilerin analiz edilmesi sorununun ortadan

kaldırılması için bibliometrik analizi sıkça kullanılmaktadır (Kurutkan ve Orhan, 2018). Bibliometri; belirli bir alanda yapılan araştırmaların konu, atıf, alan, yazar, ülke, kurum gibi bilgilerinin matematiksel ve istatistiksel yöntemler kullanarak nicel analiz yapılabilmesini ve bu veriler arasındaki ilişkilerin incelenebilmesini sağlayan yöntemlerdir (Al and Tonta, 2004).

Bibliometrik analiz, çalışmanın araştırma ve değerlendirme yönteminde kullanılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Ellegaard and Wallin, 2015). Bu yöntemde kullanılan bibliometri, terim olarak ilk kullanan Alan Pritchard olduğu görülmüştür. Uygulanarak kullanılması ise çok daha sonraki yıllarda görülmektedir (Osareh, 1996; Sengupta, 1992). Türkiye'de ilk bibliometri araştırması, 1970 yılında (Özinönü, 1970)'nn yaptığı çalışma olarak görülmektedir (Al, 2008).

Bibliometrik analiz, performans analizi ve bilimsel haritalama yöntemleri olmak kaydıyla iki başlıca yöntem halinde karşımıza çıkmaktadır (Zupic and Cater, 2015). Performans analizi, yayının atıf, konu, ülke, yazar vb. sonuçlarına göre performans analizi yaparak değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır (Noyons et al., 1999). Bilimsel haritalandırma yapılan çalışmaların görselleştirilerek farklı bir bakış açısıyla incelenmesini sağlar. Bibliometrik analiz, dünyadaki yayın sayısının çok fazla artmasıyla birlikte tercih edilen yöntem haline gelmektedir. İleriki yıllarda üzerinde daha fazla çalışma yapılabilcek bir yöntem olduğu görülmektedir.

3.7 Web of Science

Web of Science (WOS) veri tabanı, kitap, dergi, tutanak, derlenen verileri ve bilimsel yayınları barındıran atıf indeksidir (Birkle et al., 2020). Diğer bir tanıma göre küresel çapta etki değeri yüksek olan bilimsel dergileri içeren, Clarivate Analytics firmasının üretmiş olduğu atıf indekslerinden oluşan veri tabanıdır (TÜBİTAK, 2022).

Web of science günümüze kadar birçok aşamadan geçerek gelişme göstermiştir. Bilimsel Bilgi Enstitüsü adıyla 1960 yılında Dr. Eugene Garfield tarafından oluşturulmuştur. İlk olarak Science Citation Index Expanded (SCI-Expanded)'ı bilgi edinme amacı ile tanıtılmış (Garfield, 1964). 1972 yılında Social Science Citation Index (SSCI), 1978 yılında ise Arts and Humanities Citation Index (A&HCI) oluşturulmuştur (Liao and Ma, 2018). 1997 yılında

SCI-Expanded, SSCI ve A&HCI indeksleri oluşturulmuş ve zamanla geniş kapsamlı hale getirilmiştir (Zhu and Liu, 2020).

3.8 VOSviewer

VOSviewer yazılımı, Web of Science ve Scopus gibi bilimsel verileri içeren, indeks veri tabanlarından alınan verileri görsel olarak haritalandırılmasını sağlayan bir yazılımdır. Veriler arasındaki ilişkileri görsel haritalandırarak geniş açıdan bakılabilmelerini sağlamaktadır.

2009 yılında Ludo Waltman ve Nees Jan van Eck tarafından Java tabanlı olarak geliştirilmiştir. Hollanda Leiden Üniversitesi'nde bulunan bilim ve teknoloji araştırma merkezi tarafından (CWTS) yazılım geliştirilmesi desteklenmektedir. Birçok işletim sisteminde çalışmaktadır. Ayrıca web üzerinden de kullanım imkânı sağlamaktadır (van Eck and Waltman, 2009). Bu sayede programın bilgisayara kurulu olmasına gerek duymadan verileri işleyebilmemize olanak tanımaktadır.

VOSviewer, metin madenciliği yoluyla etkili görsel haritalar oluşturmamızı sağlar. Genellikle alıntılama ile oluşan ağlara göre metin şemaları ve bu ağlara dayalı ısı haritaları oluşturabilmektedir (Glanzel, 2003). VOSviewer yazılımı, ağ yoğunluk ve katman verilerini içeren üç ayrı görselleştirme oluşturabilmeye imkân sağlamaktadır (Wong, 2018)

VOSviewer yazılımı, araştırma yaparken büyük verilere geniş açıdan bakabilmeyi sağlamaktadır. Özellikle bibliometrik analizlerde görsel haritalar oluşturarak araştırmacının çalışmasında oldukça kolaylık sağlamaktadır. Ücretsiz olmasından dolayı her araştırmacı araştırmalarında dilediği gibi kullanabilmektedir.

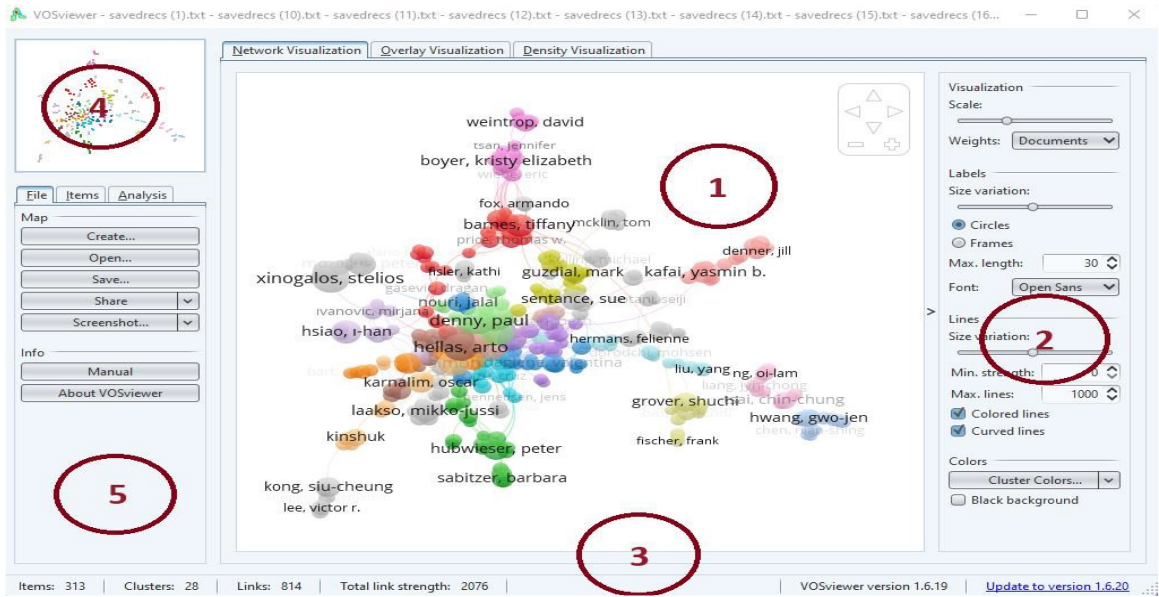
Şekil 3.1'de VOSviewer yazılımının ana sayfası ve bu sayfada bulunan bölümler numaralandırılarak gösterilmiştir 1 numara ile gösterilen alan main panel (ana panel) olarak adlandırılmaktadır. Bu panel, oluşturulan görsellerin görüntülediği kısımdır. Burada ağ görselleştirme (network visualization), katmanlı görselleştirme (overlay visualization) ve yoğunluk görselleştirme (density visualization) olmak üzere üç farklı görselleştirme türü kullanılabilir.

2 numara ile gösterilen alan seçenekler paneli (options panel)dir. Bu panelde, oluşturulan görselleştirmeler için ölçek, etiket, renk ve çizgi biçimi gibi çeşitli ayarlamalar yapılabilmektedir.

3 numara ile işaretlenen kısım bilgi paneli (information panel)dir. Bu panel, oluşturulan haritalar hakkında bilgilerin yer aldığı bölümdür. Ayrıca açıklama niteliği olan nesnelerin üzerine fare imleci getirildiğinde ilgili nesneye dair ayrıntılar burada görüntülenmektedir.

4 numara ile gösterilen alan genel bakış paneli (overview panel)dir. Bu panel, seçilen haritanın genel görünümünü sunmaktadır. Haritada yer alan öğelerin her biri, farklı renklerle gösterilen küçük noktalar şeklinde temsil edilmektedir.

Son olarak, 5 numara ile gösterilen bölüm menü paneli (menu panel)dir. Bu panelde dosya açma, kaydetme, dışa aktarma, ekran görüntüsü alma gibi temel işlemler gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca yazılım hakkında bilgilere erişim de bu panel üzerinden sağlanmaktadır

Şekil 3.1: VOSviewer yazılımı genel sayfa görünümü

4. BULGULAR

Bu bölümde WOS veri tabanında bulunan uzaktan eğitim konulu yayınlara ait verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırma Sorusu 1: COVID-19 pandemisinin öncesi, süreci ve sonrası dönemlerde Web of Science veri tabanında yayımlanan uzaktan eğitim temalı yayınların yıllara göre dağılımı nasıl değişim göstermektedir?

Tablo 4.1 COVID-19 öncesi kayıt sayısını göstermektedir. Bu verilere göre, yıl bazında en çok yayının 163 yayın ile 2017 yılında yapıldığı görülmektedir. 2019 yılı yayın sayıları ile ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü sırada 2018 yılı 142 yayın ile yer aldığı görülmektedir. 128 adet yayın ile dördüncü sırada 2015 yılı bulunmaktadır. Beşinci sırayı 123 yayın ile 2014 yılı olduğu görülmektedir. Diğer yıllarda yayın sayılarının azalımında olduğu görülmektedir. Veriler pandemi öncesi dönemde yapılan çalışmaların yıl sayısı artıkça yapılan çalışmalarda da artış eğilimi olduğunu göstermiştir.

Tablo 4.1: COVID-19 öncesi (1992-2019) yayımlanma yılları

Yayın Yılı	Kayıtlar	Yayın Yılı	Kayıtlar	Yayın Yılı	Kayıtlar
2019	158	2007	24	1994	1
2018	142	2006	21	1993	1
2017	163	2005	11	1992	2
2016	105	2004	6		
2015	128	2003	5		
2014	123	2002	5		
2013	83	2001	8		
2012	64	1999	7		
2011	65	1998	2		
2010	50	1997	4		
2009	64	1996	3		
2008	27	1995	3		

Tablo 4.2 COVID-19 dönemi yayın sayısını göstermektedir. Bu verilere göre, en çok yayının 2022 yılında yapıldığı görülmektedir. 2022 yılında toplamda 601 adet yayın ortaya konulmuştur. Bir diğer en yüksek değere sahip olan yıl, 536 adet ile 2021 yılı olduğu verilmiştir. 2020 yılı 304 yayın ile üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Veriler pandemi dönemi öncesi yıllarda olduğu gibi pandemi döneminde de yıl sayısı artıkça yayın sayısının

artış eğiliminde olduğunu göstermektedir. Yıllık yayın sayısındaki artış miktarının pandemi öncesi döneme göre daha fazla olması, mevcut artış eğiliminin daha belirgin olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.2: COVID-19 (2020-2022) dönemi yayımlanma yılları

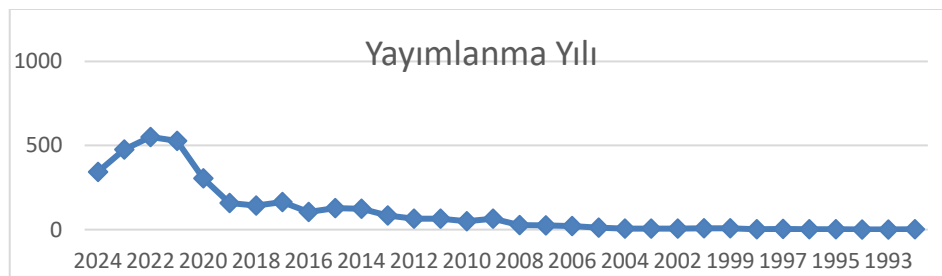
Yayın Yılı	Kayıtlar
2022	601
2021	536
2020	304

Tablo 4.3 COVID-19 dönemi sonrası yayın sayısını göstermektedir. Bu tabloya göre ilk sırada 477 yayımla 2023 yılı olduğu görülmektedir. 2024 yılı 343 yayımla ikinci sırada yer almaktadır. Veriler incelendiğinde COVID-19 öncesi dönem ve COVID-19 dönemi görülen artış eğilimi bu dönemde azaldığı görülmektedir.

Tablo 4.3: COVID-19 sonrası (2023-2024) dönemi yayımlanma yılları

Yayın yılı	Kayıtlar
2024	343
2023	477

Şekil 4.1 ise yıllara göre yayın sayılarını görselleştirmektedir. Bu şekilde anlaşılacağı üzere, 2022 yılına kadar yayın sayılarında belirgin bir artış gözlemlenirken bu tarihten sonra yayın sayılarının önceki yıllara göre azaldığı görülmektedir.

Şekil 4.1: Yıllara göre yayımlanma sayıları (1992-2024)

Araştırma Sorusu 2: COVID-19 pandemisinin öncesi, süreci ve sonrası dönemlerde WOS veri tabanında yayınlanan uzaktan eğitim temalı yayınların yazıldığı dillere göre dağılımı nasıldır?

Tablo 4.4, COVID-19 dönemi öncesi 1992 ile 2019 yılları arasındaki dönemde yapılan yayınların diline göre kayıt sayısını göstermektedir. Bu verilere göre, ilk sırada 865 adet yayın ile İngilizce yer almaktadır. Diğer en yüksek değere sahip dil, 246 adet ile Portekizce olduğu verilmiştir. İspanyolca 119 yayın ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Dördüncü sırada 21 yayın ile Rusçanın olduğu görülmektedir. Türkçe 12 adet yayın ile beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo 4.4: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi yayın dili

WOS Diller	Kayıtlar
İngilizce	865
Portekizce	246
İspanyolca	119
Rusça	21
Türkçe	12
Fransızca	9
Ukrayna	2
Afrikanca	1
Lehçe	1

Tablo 4.5, COVID-19 dönemi 2020 ile 2022 yılları arasındaki dönemde yapılan yayınların diline göre kayıt sayısı yer almaktadır. Bu verilere göre, en çok yayınlanan dil, 1.165 adetle İngilizce olmuştur. İkinci sırada 118 yayın ile İspanyolca yer almaktadır. Portekizce 76 yayın ile üçüncü sırada olduğu görülmektedir. Dördüncü sırada 23 yayın ile Türkçe bulunmaktadır. Fransızca 22 adet yayın ile beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo 4.5: COVID-19 (2020-2022) dönemi yayın dili

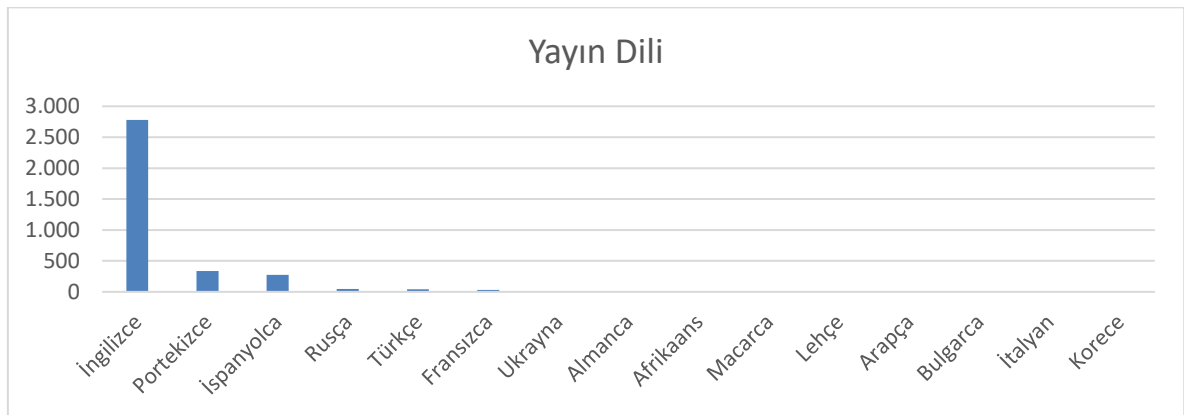
WOS Diller	Kayıtlar
İngilizce	1.165
İspanyolca	118
Portekizce	76
Türkçe	23
Fransızca	22
Rusça	21
Ukrayna	8
Almanca	2
Arapça	1
Bulgarca	1

Tablo 4.6, COVID-19 dönemi sonrası 2023 ile 2024 yılları arasındaki dönemde yapılan yayınların diline göre kayıt sayısını göstermektedir. Bu verilere göre, ilk sırada 749 adet yayın ile İngilizce belirtilmektedir. Diğer en yüksek değere sahip dil, 40 adet ile İspanyolca olmaktadır. Portekizce 17 yayın ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Dördüncü sırada 5 yayın ile Türkçe olduğu görülmektedir. Rusça 4 adet yayın ile beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo 4.6: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi yayın dili

WOS Diller	Kayıtlar
İngilizce	749
İspanyolca	40
Portekizce	17
Türkçe	5
Rusça	4
Fransızca	2
Afrikanca	1
Macarca	1
Ukrayna	1

Şekil 4.2’te 1992 ile 2024 yılları arasında yayınlanan yayınların dillerine göre sıralama verilmiştir. Bu şekle göre İngilizce listenin başında yer almaktadır. Bu, İngilizcenin ilgili alandaki bilimsel üretimde önemli bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir. Listenin ikinci sırasında ise Portekizce bulunmaktadır. Bu sayı, Portekizcenin de alana önemli bir katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Üçüncü sırayı ise İspanyolca almaktadır. İspanyolcanın bu alandaki varlığı, Latin Amerika ve İspanya’daki araştırmaların önemini işaret etmektedir. Dördüncü sırada ise Rusça yer almaktadır.

Şekil 4.2: Yayınların dillerine göre sayıları

Araştırma Sorusu 3: COVID-19 pandemisi öncesi, süreci ve sonrasında Web of Science veri tabanında uzaktan eğitim temalı en çok yayına sahip yazarlar kimlerdir ve bu yazarların yayın sayıları dönemsel olarak nasıl değişim göstermektedir?

Tablo 4.7, COVID-19 öncesi dönemi 1992 ile 2019 yılları arasındaki dönemde yapılan yayınların yazarına göre kayıt sayısını göstermektedir. Bu verilere göre, ilk sırada 7 adet yayın ile Kirschner PA gösterilmiştir. Bir diğer en yüksek değere sahip olan yazar 6 adet ile De Groot RHM belirtilmiştir. Gijsselaers HJM 6 yayın ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Dördüncü sırada 6 yayın ile Zawacki-richter O olduğu görülmektedir. Aretio LG 5 adet yayın ile beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo 4.7: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi yazar yayın sayıları

WOS Yazarlar	Kayıtlar
Kirschner PA	7
De Groot RHM	6
Gijsselaers HJM	6
Zawacki-richter O	6
Aretio LG	5
Keppell M	5
Anderson T	4
Borup J	4
Brown M	4
Castro M	4

Tablo 4.8, COVID-19 dönemi 2020 ile 2022 yılları arasındaki dönemde yapılan yayınların yazarına göre kayıt sayısını göstermektedir. Bu tablodan anlaşılacağı üzere, en çok yayım yapan yazar, 8 adetle Bozkurt A olmuştur. İkinci sırada 6 yayın ile Burgos D yer almaktadır. Bervell B 5 yayın ile üçüncü sırada olduğu görülmektedir. Dördüncü sırada 5 yayın ile Tobarra L bulunmaktadır. Barboza-robles Y 4 adet yayın ile beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo 4.8: COVID-19 (2020-2022) dönem yazar yayın sayıları

WOS Yazarlar	Kayıtlar
Bozkurt A	8
Burgos D	6
Bervell B	5
Tobarra L	5

Tablo 4.8 (devam)

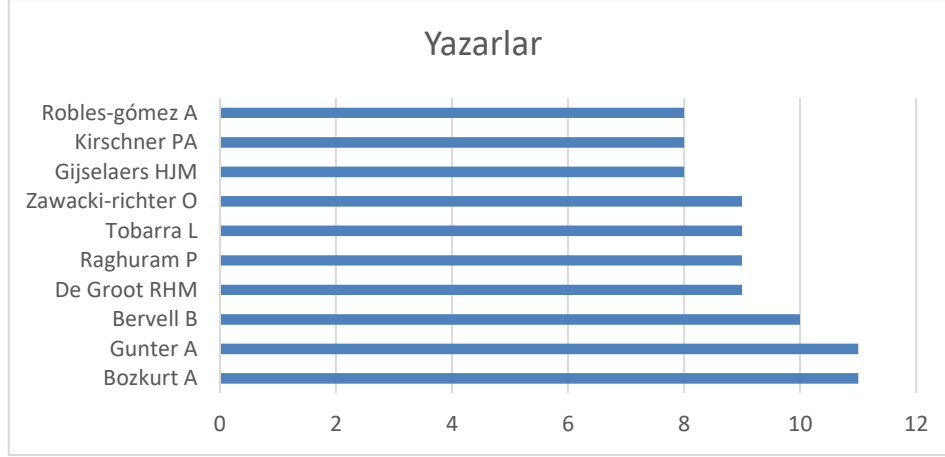
WOS Yazarlar	Kayıtlar
Barboza-robles Y	4
Economides AA	4
Gunter A	4
Hernández R	4
Lukasiewicz-wieleba J	4
Perifanou M	4

Tablo 4.9 COVID-19 dönemi 2023 ile 2024 yılları arasındaki dönemde yapılan yayınların yazarına göre kayıt sayısını göstermektedir. Bu verilere göre, birinci sırada 5 adet yayın ile Bervell B gösterilmiştir. Bir diğer en yüksek değere sahip olan yazar 4 adet ile Sevnarayan K belirtilmiştir. Bolliger DU, Bondarenko A ve Cibulskas G 3 yayın ile listeye girmiş bulunmaktadır.

Tablo 4.9: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi yazar yayın sayıları

WOS Yazarlar	Kayıtlar
Bervell B	5
Sevnarayan K	4
Bolliger DU	3
Bondarenko A	3
Cibulskas G	3
Ciutiene R	3
Gaidelys V	3
Gunter A	3
Haas CM	3
Poellhuber B	3

Şekil 4.3'te 1992 ile 2024 yılları arasında yayınlanan yayınların yazarlarına göre sıralama verilmiştir. Bu şekilde görüldüğü gibi Bozkurt A listenin zirvesinde yer almaktadır. Listenin ikinci sırasında ise Gunter A bulunmaktadır. Üçüncü sırayı ise Bervell B almaktadır. De Groot RHM, Raghuram aynı sayıda yayın ile ilk beşte yer aldığı görülmektedir.

Şekil 4.3: Yazara göre yayın sayıları

Araştırma Sorusu 4: COVID-19 pandemisi öncesi, süreci ve sonrasında Web of Science veri tabanında yayımlanan uzaktan eğitim temalı yayınların ait oldukları araştırma alanları nelerdir ve bu alanların dönemsel değişimi nasıldır?

Tablo 4.10’da COVID-19 öncesi dönemi en çok yayım yapılan ilk on araştırma alanı yer almaktadır. Bu tablodan anlaşılacağı üzere, COVID-19 öncesi çıkan yayınlarda en çok 863 tane yayımla eğitim alanında yazıldığı görülmektedir. Bilgisayar bilimi 90 adet yayımla ikinci sırada yer almaktadır. Bilgi/Kütüphane Bilimi 35 adet yayım ile üçüncü sırada olduğu görülmektedir. Mühendislik, Sağlık Bilimleri Hizmetleri ve Hemşirelik alanları 31 adet ile aynı sayıda araştırma alanına ait yayım yayınlandığı görülmektedir. Yedinci sırada 30 adet yayım ile Farmakoloji Eczacılık alanını yer almaktadır. Tarım, İşletme ekonomisi ve Psikoloji 29 adet ile aynı sayıda yayım alarak ilk on araştırma alanı arasında bulunmaktadır.

Tablo 4.10: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi araştırma alanları

WOS Araştırma Alanları	Kayıtlar
Eğitim Eğitim Araştırması	863
Bilgisayar Bilimi	90
Bilgi Bilimi Kütüphane Bilimi	35
Mühendislik	31
Sağlık Bilimleri Hizmetleri	31
Hemşirelik	31
Farmakoloji Eczacılık	30
Tarım	29
İşletme Ekonomisi	29
Psikoloji	29

Tablo 4.11, COVID-19 dönemi en çok yayın yapılan ilk on araştırma alanını göstermektedir. Bu bilgilere göre, COVID-19 dönemi çıkan yayınlarda en çok 838 tane yayımla eğitim alanında yazıldığı görülmektedir. Bilgisayar bilimi 102 adet yayımla ikinci sırada yer almaktadır. Bilişim Teknolojileri 88 adet yayın ile üçüncü sırada olduğu görülmektedir. Çevre bilimleri Ekoloji ve Psikoloji alanları 70 adet ile aynı sayıda araştırma alanına ait eser yayınlandığı görülmektedir. Altıncı sırada 61 adet yayın ile Mühendislik alanı yer almaktadır. Sosyal Bilimler, 51 adet ile yedinci sırada yer aldığı görülmektedir. Sekizinci sırada Kamu Çevre Mesleki Sağlık 38 adet yayımla yer almaktadır. Dokuzuncu ve onuncu sırada sırasıyla Hemşirelik ve Genel Dahiliye Araştırma alanları yer almaktadır.

Tablo 4.11: COVID-19 (2020-2022) dönemi araştırma alanları

WOS Araştırma Alanları	Kayıtlar
Eğitim Araştırması	838
Bilgisayar Bilimi	102
Bilim Teknolojileri	88
Çevre Bilimleri Ekoloji	70
Psikoloji	70
Mühendislik	61
Sosyal Bilimler Diğer Konular	51
Kamu Çevre Mesleki Sağlık	38
Hemşirelik	34
Genel Dahiliye	33

Tablo 4.12, COVID-19 dönemi sonrası en çok yayım yapılan ilk on araştırma alanını göstermektedir. Bu tabloya göre, COVID-19 dönemi çıkan yayınlarda en çok 474 tane yayımla eğitim alanında yazıldığı görülmektedir. Bilgisayar bilimi 64 adet yayımla ikinci sırada yer almaktadır. Sosyal Bilimler 47 adet yayın ile üçüncü sırada olduğu görülmektedir. Dördüncü sırada Bilim Teknolojileri alanı 42 adet yayın ile yer aldığı görülmektedir. Beşinci sırada 29 adet yayın ile Psikoloji alanı yer almaktadır. Altıncı ve yedinci sırayı 23 adet ile aynı sayıda yayın ile Genel Dahiliye ve Kamusal Çevre/ Mesleki Sağlık alanları yer almaktadır. Sosyal Bilimler, 51 adet ile yedinci sırada yer aldığı görülmektedir. Sekizinci sırada İşletme Ekonomisi 21 adet yayımla yer almaktadır. Dokuzuncu sırada Mühendislik 19 yayımla yer almaktadır. Hemşirelik 18 adet yayın ile listede yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.12: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi araştırma alanları

WOS Araştırma Alanları	Kayıtlar
Eğitim Araştırması	474
Bilgisayar Bilimi	64
Sosyal Bilimler	47
Bilim Teknolojileri	42
Psikoloji	29
Genel Dahiliye	23
Kamusal Çevre/ Mesleki Sağlık	23
İşletme Ekonomisi	21
Mühendislik	19
Hemşirelik	18

Şekil 4.4'te 1992 ile 2024 yılları arasında yayınlanan yayınların araştırma alanlarına göre sıralama verilmiştir. Eğitim Araştırmaları listede ilk sırada yer almaktadır. Listenin ikinci sırasında Bilgisayar bilimi bulunmaktadır. Üçüncü sırayı ise Bilişim Teknolojileri almaktadır. Dördüncü sırada Psikoloji yer almaktadır. Beşinci sırada ise Mühendislik alanı listede yer bulduğu görülmektedir.

Şekil 4.4:Yayınların araştırma alanına göre yayımlanma sayıları

Araştırma Sorusu 5: COVID-19 pandemisi öncesi, süreci ve sonrasında Web of Science veri tabanında yayımlanan uzaktan eğitim temalı yayınlarda en çok katkı sağlayan kurumlar hangileridir ve bu katkıların dönemsel olarak dağılımı nasıldır?

Tablo 4.13 te, COVID-19 öncesi dönemi en çok yayım yapılan ilk on araştırma alanı yer almaktadır. Bu verilere göre ilk sırada 40 yayım ile İngiltere Açık Öğretim Üniversitesi

olduğu görülmektedir. İkinci sırada İspanya Ulusal Uzaktan Eğitim Üniversitesi 39 yayın ile yer aldığı görülmektedir. Sao Paulo Üniversitesi 30 yayın ile üçüncü sırada yer almaktadır. Athabasca Üniversitesi 28 yayın ile dördüncü sırada bulunmaktadır. Beşinci sırada 23 yayın ile Florida Devlet Üniversitesi bulunmaktadır.

Tablo 4.13: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi kurum analizi

WOS Kurumlar	Kayıtlar
İngiltere Açık Öğretim Üniversitesi	40
İspanya Ulusal Uzaktan Eğitim Üniversitesi	39
Sao Paulo Üniversitesi	30
Athabasca Üniversitesi	28
Florida Devlet Üniversitesi	23
Ulusal Santa Catarina Üniversitesi	23
Anadolu Üniversitesi	21
Rio Grande do Sul Federal Üniversitesi	20
Güney Afrika Üniversitesi	19
Kosta Rika Uzaktan Devlet Üniversitesi	18

Tablo 4.14, COVID-19 dönemi en çok yayım yapılan ilk on araştırma alanını göstermektedir. Birinci sırada 59 yayım ile Ukrayna Eğitim Bilim Bakanlığı yer almaktadır. Ulusal Uzaktan Eğitim Üniversitesi (Uned) 24 yayım ile ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Yakın Doğu Üniversitesi 21 yayım ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Kazan Federal Üniversitesi ve Güney Afrika Üniversitesi 19 adet yayım ile sırasıyla dördüncü ve beşinci sırada olduğu görülmektedir.

Tablo 4.14: COVID-19 (2020-2022) dönemi kurum analizi

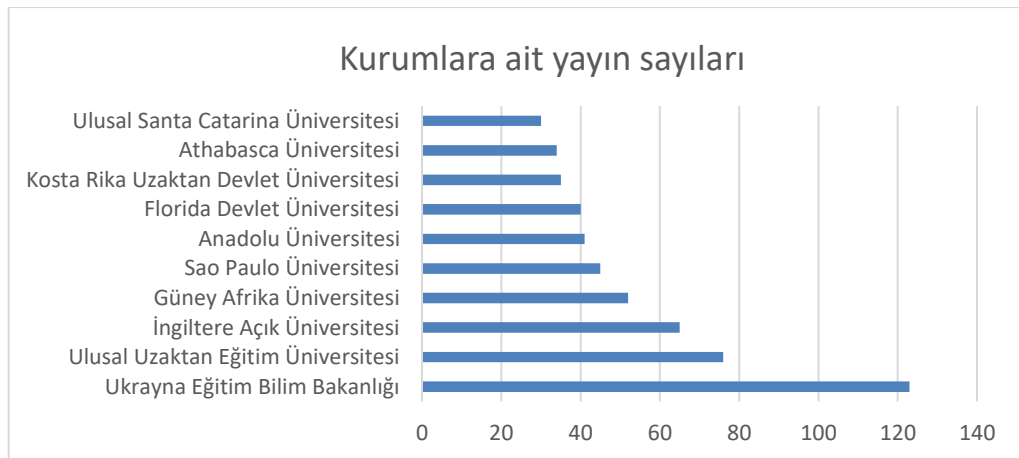
WOS Kurumlar	Kayıtlar
Ukrayna Eğitim Bilim Bakanlığı	59
Ulusal Uzaktan Eğitim Üniversitesi (Uned)	24
Yakın Doğu Üniversitesi	21
Kazan Federal Üniversitesi	19
Güney Afrika Üniversitesi	19
Anadolu Üniversitesi	17
Rusya Federasyonu Hükümetine Bağlı Finansal Üniversite	15
Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı	15
Rusya Halk Dostluk Üniversitesi	15
Atatürk Üniversitesi	14

Tablo 4.15. COVID-19 sonrası dönemi en çok yayım yapılan ilk on araştırma alanını göstermektedir. Verilerde görüldüğü gibi ilk sırada 53 yayım ile Ukrayna Eğitim Bilim Bakanlığı yer almaktadır. İkinci sırada Akdeniz Üniversitesi 14 yayım ile yer aldığı görülmektedir. Güney Afrika Üniversitesi 13 yayım ile üçüncü sırada yer almaktadır. Cape Coast Üniversitesi 12 yayım ile dördüncü sırada olduğu görülmektedir. Beşinci sırada 11 yayım ile İngiltere Açık Üniversitesi bulunmaktadır.

Tablo 4.15: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi kurum analizi

WOS Kurumlar	Kayıtlar
Ukrayna Eğitim Bilim Bakanlığı	53
Akdeniz Üniversitesi	14
Güney Afrika Üniversitesi	13
Cape Coast Üniversitesi	12
İngiltere Açık Üniversitesi	11
Ulusal Uzaktan Eğitim Üniversitesi (Uned)	11
Mısır Bilgi Bankası	9
Atatürk Üniversitesi	8
Sao Paulo Üniversitesi	8
Uzhgorod Ulusal Üniversitesi	7

Şekil 4.5'te 1992 ile 2024 yılları arasında yayınlanan yayınların kurumlarına göre sıralama verilmiştir. Veriler incelendiğinde en çok yayım Ukrayna Eğitim Bilim Bakanlığına ait olduğu görülmektedir. İkinci sırada Ulusal Uzaktan Eğitim Üniversitesi olduğu görülmektedir. Üçüncü sırada İngiltere açık Üniversitesi ter almaktadır. Dördüncü sırada ise Güney Afrika Üniversitesi yer almaktadır. Sao Paulo Üniversitesi beşinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Şekil 4.5: Yayınların kurumlara göre yayımlanma sayıları

Araştırma Sorusu 6: COVID-19 pandemisi öncesi, süreci ve sonrasında Web of Science veri tabanında yayımlanan uzaktan eğitim temalı yayınların ülkelere göre dağılımı nasıldır ve bu dağılım dönemselsel olarak nasıl değişim göstermektedir?

Tablo 4.16, COVID-19 öncesi dönemi en çok yayım yapılan ilk on ülkeyi göstermektedir. Bu verilere göre, ilk sırada 370 yayım ile Brezilya bulunmaktadır. Bir diğer en yüksek değere sahip olan ülke 208 adet ile Amerika gösterilmiştir. Sırasıyla Üçüncü olarak İspanya 85 adet ile yer aldığı görülmektedir. Dördüncü sırada Avusturya 76 yayım ile yer almaktadır. İngiltere 74 yayım ile beşinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.16: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi ülkeye göre yayım sayıları

WOS Ülkeler	Kayıtlar
Brezilya	307
Amerika	218
İspanya	85
Avusturya	76
İngiltere	74
Türkiye	70
Kanada	69
Çin	52
Güney Afrika	41
Hollanda	28

Tablo 4.17, COVID-19 dönemi en çok yayım yapılan ilk on ülkeyi göstermektedir. Bu veriye göre birinci sırada 215 yayım ile Türkiye bulunmaktadır. Amerika 137 yayım ile ikinci sırada yer almaktadır. Brezilya 113 yayım ile üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Dördüncü sırada İspanya 106 yayım ile yer almaktadır. Çin 90 yayım ile beşinci sırada yer almaktadır.

Tablo 4.17: COVID-19 (2020-2022) dönemi ülkeye göre yayım sayıları

WOS Ülkeler	Kayıtlar
Türkiye	215
Amerika	137
Brezilya	113
İspanya	106
Çin	90
Rusya	89
Ukrayna	79

Tablo 4.17(devam)

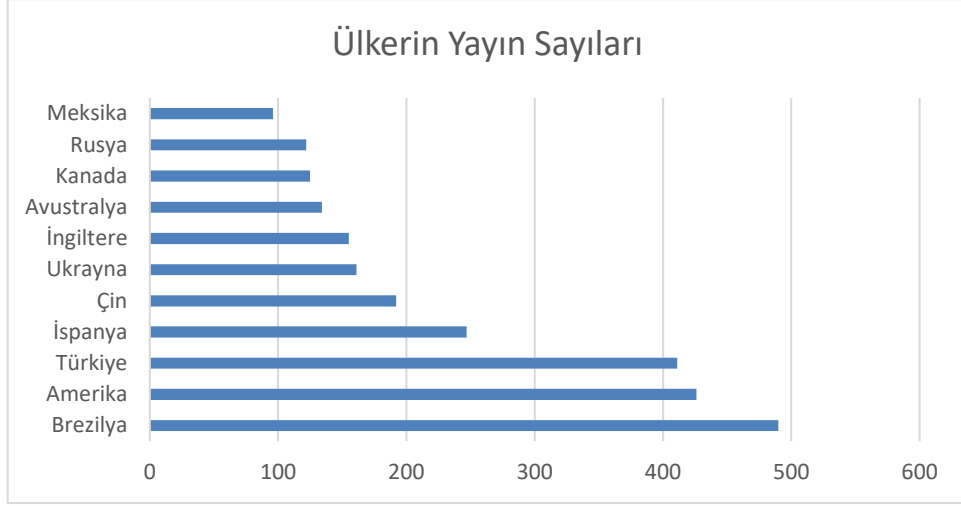
WOS Ülkeler	Kayıtlar
Meksika	48
İngiltere	47
Suudi Arabistan	41

Tablo 4.18, COVID-19 sonrası dönem en çok yayım yapılan ilk on ülkeyi göstermektedir. Bu verilerde görüldüğü üzere, Türkiye 53 adet ile listenin başında olduğu gösterilmektedir. Bir diğer en yüksek değere sahip olan ülke 14 yayım ile Brezilya verilmiştir. Üçüncü sırada Amerika 13 yayım ile yer aldığı görülmektedir. Dördüncü sırada Ukrayna 12 yayım ile yer almaktadır. İspanya ve Çin 11 yayım ile sırasıyla beşinci ve altıncı sıralamada yer bulduğu görülmektedir.

Tablo 4.18: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi ülkeye göre yayım sayıları

WOS Ülkeler	Kayıtlar
Türkiye	53
Brezilya	14
Amerika	13
Ukrayna	12
İspanya	11
Çin	11
İngiltere	9
Almanya	8
Kanada	8
Meksika	7

Şekil 4.6'da 1992 ile 2024 yılları arasında yayımlanan yayınların ülkelerine göre sıralama verilmiştir. İlk sırada Brezilya olduğu görülmektedir. İkinci sırada Amerika yer almaktadır. Türkiye üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Dördüncü sırada İspanya ve beşinci sırada ise Çin olduğu görülmektedir.

Şekil 4.6: Yayınların ülkelere göre yayımlanma sayıları

Araştırma Sorusu 7: COVID-19 pandemisi öncesi, süreci ve sonrasında Web of Science veri tabanında yayımlanan uzaktan eğitim temalı yayınların toplam ve ortalama atıf sayıları nasıldır ve bu değerler dönemsel olarak nasıl değişim göstermektedir?

Tablo 4.19 COVID-19 öncesi dönemi yapılan yayınların atıf istatistiklerini göstermektedir. Bu istatistiklere göre COVID-19 öncesi dönem ortalama atıf sayısı 14.02, toplam atıf sayısı 18.100 olduğu görülmektedir.

Tablo 4.19: COVID-19 öncesi (1992-2019) dönemi atıf istatistikleri.

Yayın Sayısı	Toplam Atıf Sayısı	Ortalama Atıf Sayısı	H-Index
1.275	18.100	14,02	60

Tablo 4.20' de COVID-19 dönemi yapılan yayınların atıf istatistikleri yer almaktadır. Bu istatistiklere göre COVID-19 dönemi ortalama atıf sayısı 10.57, toplam alınan atıf sayısı 15.228 olduğu görülmektedir.

Tablo 4.20: COVID-19 (2020-2022) dönemi atıf istatistikleri

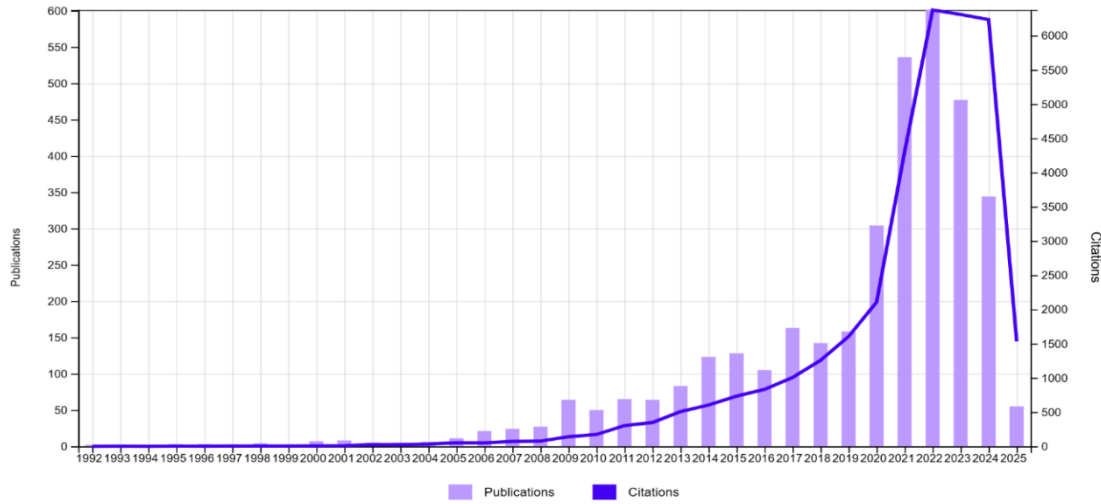
Yayın Sayısı	Toplam Atıf Sayısı	Ortalama Atıf Sayısı	H-Index
1.441	15.228	10,57	53

Tablo 4.21, COVID-19 sonrası dönemi yapılan yayınların atıf istatistiklerini göstermektedir. Bu istatistiklere göre COVID-19 dönemi ortalama atıf sayısı 1.62, toplam alınan atıf sayısı 820 olduğu görülmektedir.

Tablo 4.21: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi atıf istatistikleri

Yayın Sayısı	Toplam Atıf Sayısı	Ortalama Atıf Sayısı	H-Index
820	1.330	1,62	13

Şekil 4.7’ de 1992- 2024 yılları arasındaki dönemde yapılan yayınların atıf istatistikleri yer almaktadır. Bu veriler, atıf sayılarında 2022 yılına kadar kayda değer bir yükseliş trendi olduğunu göstermektedir. Ancak, bu tarihten sonraki dönemde elde edilen bulgular, atıf sayılarının önceki yıllara kıyasla bir düşüş sergilediğini ortaya koymaktadır.

Şekil 4.7: Yıllara göre atıf istatistikleri

Araştırma Sorusu 8: WOS veri tabanında yayınlanan uzaktan eğitim temalı yayınlar arasında en çok atıf alan yayınlar hangileridir ve bu yayınların temel özellikleri nelerdir?

Tablo 4.22’de COVID-19 öncesi dönemi yapılan yayınların atıf sayılarına göre ilk on yayın listelenmiştir. Bu verilere göre ilk sırada “Learner readiness for online learning: Scale development and student perceptions” adlı yayın olduğu görülmektedir. Bu yayın Min-Ling Hung, Chien Chou, Chao-Hsiu Chen, Zang-Yuan Own yazarları tarafından kaleme alınıp yayımlanmıştır. Yayının toplam aldığı atıf sayısı 427 olduğu görülmektedir. Ayrıca yıllık bazda aldığı ortalama 26.69 atıf almaktadır.

İkinci sıradaki yayın 2016 yılında yayımlanan “Exploring the factors affecting MOOC retention: A survey study” başlığında Kate S. Hone ve Ghada R. El Said kaleme aldığı makale olmaktadır. Bu yayın toplamda 396 ve yıllık bazda ortalama 39.6 atıf aldığı görülmektedir.

Aldığı atıf sayısı bakımından üçüncü sıradaki yayın “A Pedagogical Framework for Mobile Learning: Categorizing Educational Applications of Mobile Technologies into Four Types” adındaki yayın olmaktadır. Yeonjeong Park tarafından kaleme alınan bu yayın toplamda 360, yılda ortalama 24 atıf almaktadır.

“Three Generations of Distance Education Pedagogy” 2011 yılında yayımlanarak, aldığı atıf sayısı sıralamasında dördüncü sırada olduğu görülmektedir. Terry Anderson ve Jon Dron yazarları tarafından kaleme alınan bu yayın toplamda 356 yılda ortalama 23.73 yayın tarafından atıf almaktadır.

Beşinci sırada 2018 yılında yayımlanan Shailendra Palvia, Prageet Aeron, Parul Gupta, Diptiranjan Mahapatra, Ratri Parida, Rebecca Rosner ve Sumita Sindhi yazarlarının kaleme aldığı “Online Education: Worldwide Status, Challenges, Trends, and Implications” adlı yayın olduğu görülmektedir. Yayın toplamda aldığı atıf sayısı 316, yılda ortalama 39.5 atıf almaktadır.

En çok atıf alan altıncı sıradaki yayın 2009 yılında yayınlanan “Heutagogy and Lifelong Learning: A Review of Heutagogical Practice and Self-Determined Learning” olduğu görülmektedir. Lisa Marie Blaschke tarafından kaleme alınan yayın toplamda 315 yıllık ortalama 22.5 atıf almaktadır.

Yedinci sırada 2018 yılında yayınlanan “Massive Open Online Course Completion Rates Revisited: Assessment, Length and Attrition” adlı yayın olduğu görülmektedir. Katy Jordan tarafından kaleme alınmıştır. Toplamda 273 atıf almakla birlikte yıllık ortalama 24.8 atıf istatistiğine sahiptir.

Sekizinci sırada 2011 yılında yayınlanan “How do online course design features influence student performance?” adlı yayın bulunmaktadır. Shanna Smith Jaggars ve Di Xu yazarları

tarafından kaleme alınmıştır. Yayın toplamda 249 yılda ortalama 24.9 atıf aldığı görülmektedir.

2014 yılında yayınlanan “Attitude, digital literacy and self efficacy: Flow-on effects for online learning behavior” adlı yayın atıf istatistiği sıralamasında dokuzuncu sırada olduğu görülmektedir. Daniel D. Prior, Jason Mazanov, David Meacham, Graham Heaslip ve James Hanson tarafından kaleme alınan yayın yılda ortalama 23.4 atıf almakla birlikte toplamda 234 atıf almıştır.

Onuncu sırada 2014 yılında yayınlanan Albert Sangrà, Dimitrios Vlachopoulos ve Nati Cabrera yazarlarının kaleme aldığı “Building an Inclusive Definition of E-Learning: An Approach to the Conceptual Framework” adlı yayın olduğu görülmektedir. Yayın toplamda 215 atıf almıştır. Yılda ortalama 15.36 atıf almaktadır.

Tablo 4.22: COVID-19 (1992-2019) öncesi dönemi en çok atıf alan yayın analizi

WOS Yayınlar	Yıllık Ortalama	Toplam
Learner readiness for online learning: Scale development and student perceptions	26.94	431
Exploring the factors affecting MOOC retention: A survey study	39.6	396
A Pedagogical Framework for Mobile Learning: Categorizing Educational Applications of Mobile Technologies into Four Types	24	360
Three Generations of Distance Education Pedagogy	23.73	356
Online Education: Worldwide Status, Challenges, Trends, and Implications	39.63	317
Heutagogy and Lifelong Learning: A Review of Heutagogical Practice and Self-Determined Learning	22.5	315
Massive Open Online Course Completion Rates Revisited: Assessment, Length and Attrition	24.82	273
How do online course design features influence student performance?	25	250
Attitude, digital literacy and self efficacy: Flow-on effects for online learning behavior	23.4	234
Building an Inclusive Definition of E-Learning: An Approach to the Conceptual Framework	15.36	215

Tablo 4.23’de. COVID-19 dönemi yapılan yayınların atıf sayılarına göre ilk on yayın listelenmiştir. Bu bilgilere göre ilk sıradaki yayın 2020 yılında yayımlanarak “Anxiety and

coping strategies among nursing students during the COVID-19 pandemic” adında Bella Savitsky, Yifat Findling, Anat Ereli ve Tova Hendel yazarları tarafından kaleme alınmıştır. Toplamda aldığı atıf sayısı 365 olmakla birlikte yıllık ortalama 60.83 atıf aldığı görülmektedir.

İkinci sırayı “Strength, Weakness, Opportunity, Threat (SWOT) Analysis of the Adaptations to Anatomical Education in the United Kingdom and Republic of Ireland in Response to the COVID-19 Pandemic” adlı yayın almaktadır. 2020 yılında yayımlanan makale Georga J. Longhurst, Danya M. Stone, Kate Dulohery, Deirdre Scully, Thomas Campbell, Claire F. Smith yazarları tarafından yazılmıştır. Toplam 268 atıf almakla birlikte yıllık ortalama 44.67 atıf almıştır.

Üçüncü sırada “Learning and Teaching Online During COVID-19: Experiences of Student Teachers in an Early Childhood Education Practicum” adlı yayın yer almaktadır. Yayın Jinyoung Kim tarafından kaleme alınıp 2020 yılında yayımlanmıştır. Toplamda 206 olmakla birlikte yıllık bazda ortalama 34.33 atıf almaktadır.

“COVID-19 School Closure-Related Changes to the Professional Life of a K-12 Teacher” adlı eser dördüncü sırada olduğu görülmektedir. 2020 yılında Ute Kaden tarafından kaleme alınıp yayınlanmıştır. Toplamda 179 yıllık bazda ortalama 29.83 atıf almaktadır.

Beşinci sırada “ I'm not against online teaching, but what about us?: ICT in Ghana post COVID-19” adlı eser olduğu görülmektedir. 2021 yılında yayımlanan Michael Agyemang Adarkwah'ın kaleme aldığı yayın toplamda 169 yıllık bazda ortalama 28.17 atıf almaktadır.

2022 yılında yayımlanan “Medical education challenges and innovations during COVID-19 pandemic” adlı yayın altıncı sırada yer almaktadır. Michail Papapanou, Eleni Routsis, Konstantinos Tsamakias, Lampros Fotis, Georgios Marinos, Irene Lidoriki, Marianna Karamanou, Theodore G Papaioannou, Dimitrios Tsiptsios, Nikolaos Smyrnis, Emmanouil Rizos ve Dimitrios Schizas yazarları tarafından kaleme alınan eser toplamda 165 atıf, yıllık ortalama 33 atıf almaktadır.

Yedinci sırada 2021 yılında yayımlanan “COVID-19 and digital distance education: pre-confinement, confinement and post-confinement” adlı yayın olduğu görülmektedir. Garcia

Aretio ve Lorenzo tarafından kaleme alınan eser toplamda 152 atıf almakla birlikte yıllık bazda 30.4 atıf almaktadır.

Sekizinci sırada “Distance education as a response to pandemics: Coronavirus and Arab culture” adlı eser olduğu görülmektedir. Abdulrahman Essa Al Lily, Abdelrahim Fathy Ismail, Fathi Mohammed Abunasser, Rafdan yazarları tarafından kaleme alınarak 2021 yılında yayımlanmıştır.

2020 yılında Ronghuai Huang, Ahmed Tlili, Ting-Wen Chang, Xiangling Zhang, Fabio Nascimbeni ve Daniel Burgos yazarları tarafından kaleme alınıp yayımlanan “Disrupted classes, undisrupted learning during COVID-19 outbreak in China: application of open educational practices and resources” adlı eser dokuzuncu sırada olduğu görülmektedir. Yayın toplamda 146 olmak üzere yıllık ortalama 24.33 atıf almıştır.

Tablo 4.23: COVID-19 (2020-2022) dönemi en çok atıf alan yayın analizi

WOS Yayınlar	Yıllık Ortalama	Toplam
Anxiety and coping strategies among nursing students during the COVID-19 pandemic	60.33	362
Strength, Weakness, Opportunity, Threat (SWOT) Analysis of the Adaptations to Anatomical Education in the United Kingdom and Republic of Ireland in Response to the COVID-19 Pandemic	45	270
Impact of the COVID-19 pandemic on travel behavior in Istanbul: A panel data analysis	43	215
Learning and Teaching Online During COVID-19: Experiences of Student Teachers in an Early Childhood Education Practicum	34.83	209
COVID-19 School Closure-Related Changes to the Professional Life of a K-12 Teachers	29.83	179
“I’m not against online teaching, but what about us?”: ICT in Ghana post COVID-19	28.17	169
Medical education challenges and innovations during COVID-19 pandemic	33	165
COVID-19 and digital distance education: pre-confinement, confinement and post-confinement	30.4	152
Distance education as a response to pandemics: Coronavirus and Arab culture	24.5	147
Disrupted classes, undisrupted learning during COVID-19 outbreak in China: application of open educational practices and resources	24.33	146

Tablo 4.24' de COVID-19 dönemi yapılan yayınların atıf sayılarına göre ilk on yayın listelenmiştir. Bu bilgilere göre listenin başında bulunan yayın 2023'te yayımlanarak "ChatGPT: An ever-increasing encroachment of artificial intelligence in online assessment in distance education" adında Katharine Naidu, Kershnee Sevnarayan, yazarları tarafından kaleme alınmıştır. Toplamda aldığı atıf sayısı 30 olmakla birlikte yıllık ortalama 10 atıf aldığı görülmektedir.

İkinci sırayı "Visualization and Visual Analytics Approaches for Image and Video Datasets: A Survey" adlı yayın almaktadır. 2023 yılında yayımlanan makale Shehzad Afzal, Sohaib Ghani, Mohamad Mazen Hittawe, Sheikh Faisal Rashid, Omar M. Knio, Markus Hadwiger ve Ibrahim Hoteit yazarları tarafından yazılmıştır. Toplam 28 atıf almakla birlikte yıllık ortalama 9.33 atıf almıştır.

En çok atıf alan üçüncü yayın 2023 yılında yayımlanan "What makes online professional development effective? The effect of quality characteristics on teachers' satisfaction and changes in their professional practices*" adıyla Andre Meyer, Marc Kleinknecht ve Dirk Richter yazarlarının yayımladığı makale olduğu görülmektedir. Yayının toplam atıf sayısı 25 olduğu görülmekte ayrıca yıllık bazda ortalama atıf sayısı 8.33'dir.

Dördüncü sırada "Undergraduate business students' learning experiences during the COVID-19 pandemic: Insights for remediation of future disruption" adlı yayın yer almaktadır. Yayın Jim Fang, Ekaterina Pechenkina, Gerry M. Rayner, yazarları tarafından kaleme alınıp 2023 yılında yayımlanmıştır. Toplamda 21 olmakla birlikte yıllık bazda ortalama 7 atıf almaktadır.

"Improving education through implementation of information technologies into the educational process" adlı eser beşinci sırada olduğu görülmektedir. 2023 yılında Volodymyr Sulym, Andrii Melnykov, Mykyta Popov, Oksana Vechirko ve Dmytro Malets yazarları tarafından kaleme alınıp yayımlanmıştır. Toplamda 19 yıllık bazda ortalama 6.33 atıf almaktadır.

Altıncı sırada "A Large-Scale, Multiplayer Virtual Reality Deployment: A Novel Approach to Distance Education in Human Anatomy" adlı eser olduğu görülmektedir. 2023 yılında yayımlanan Katelyn E. Brown, Natascha Heise, Chad M. Eitel, Jordan Nelson, Brendan A.

Garbe, Carolyn A. Meyer, Kenneth R. Ivie ve Tod R. Clapp yazarlarının kaleme aldığı yayın toplamda 18 yıllık bazda ortalama 6 atıf almaktadır.

2023 yılında yayımlanan “Digital studying in times of COVID-19: teacher- and student-related aspects of learning success in german higher education” adlı yayın yedinci sırada yer almaktadır. Ole Engel, Lena M. M. Zimmer, Markus Loerz ve Elisabeth Mayweg-Paus, yazarları tarafından kaleme alınan eser toplamda 16 atıf, yıllık ortalama 5.33 atıf almaktadır.

Sekizinci sırada 2023 yılında yayımlanan “Game elements enhance engagement and mitigate attrition in online learning tasks” adlı yayın olduğu görülmektedir. Stefan E. GHuber, Rodolpho Cortez, Kristian Kiili, Antero Lindstedt ve Manuel Ninaus tarafından kaleme alınan eser toplamda 5 atıf almakla birlikte yıllık bazda 15 atıf almaktadır.

Dokuzuncu sırada “From face-to-face to online: Teachers perceived experiences in online distance teaching during the COVID-19 pandemic” adlı eser olduğu görülmektedir. Yael Sidi, Tamar Shamir-Inbal ve Yoram Eshet-Alkalai yazarları tarafından kaleme alınarak 2023 yılında yayımlanmıştır. Eser toplamda 15 atıf, yıllık ortalama 5 atıf almaktadır.

2023 yılında Yuhang Wu, Xiaohui Xu, Jinyang Xue ve Ping Hu yazarları tarafından kaleme alınıp yayımlanan “A cross-group comparison study of the effect of interaction on satisfaction in online learning: The parallel mediating role of academic emotions and self-regulated learning” adlı eser olduğu görülmektedir. Yayın toplamda 15 olmak üzere yıllık ortalama 5 atıf almıştır.

Tablo 4.24: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi en çok atıf alan yayın analizi

WOS Yayınlar	Yıllık Ortalama	Toplam
ChatGPT: An ever-increasing encroachment of artificial intelligence in online assessment in distance education	10	30
Visualization and Visual Analytics Approaches for Image and Video Datasets: A Survey	9.33	28
What makes online professional development effective? The effect of quality characteristics on teachers? satisfaction and changes in their professional practices	8.33	25

Tablo 4.24 (devam)

WOS Yayınlar	Yıllık Ortalama	Toplam
Undergraduate business students? learning experiences during the COVID-19 pandemic: Insights for remediation of future disruption	7	21
Improving education through implementation of information technologies into the educational process	6.33	19
A Large-Scale, Multiplayer Virtual Reality Deployment: A Novel Approach to Distance Education in Human Anatomy	6	18
Digital studying in times of COVID-19: teacher- and student-related aspects of learning success in german higher education	5.33	16

Şekil 4.8’de 1992 ile 2024 yılları arasında yayınlanan yayınların atıf sayısına göre sıralaması verilmiştir. En çok atıf alan “Learner readiness for online learning: Scale development and student perceptions” adlı yayın olduğu görülmektedir. İkinci sırada “Exploring the factors affecting MOOC retention: A survey study” adlı yayın bulunmaktadır. “Anxiety and coping strategies among nursing students during the COVID-19 pandemic” adındaki yayın üçüncü sırada yer almaktadır. Dördüncü sırada “A Pedagogical Framework for Mobile Learning: Categorizing Educational Applications of Mobile Technologies into Four Types” adlı yayın yer almaktadır. Beşinci sırasında “Three Generations of Distance Education Pedagogy” adlı yayının yer aldığı görülmektedir.

Şekil 4.8: 1992-2024 yılları arasında atıf sayısına göre yayın adları

Araştırma Sorusu 9: COVID-19 pandemisi öncesi, süreci ve sonrasında Web of Science veri tabanında yayımlanan uzaktan eğitim temalı yayınlar arasında anahtar kelimeler arasında bir ilişki var mıdır ve hangi anahtar kelimeler daha fazla birlikte kullanılmıştır?

Şekil 4.9’de COVID-19 öncesi dönemi yapılan yayınların anahtar kelime ağ haritası verilmiştir. Bu şekle göre 11 adet küme farklı renkler ile gösterilmiştir. “Distance education” (uzaktan eğitim) kavramının çalışmalarda merkezi bir konumda yer aldığı görülmektedir. Uzaktan eğitim araştırmalarının farklı anahtar kelimelerden oluşan kümeler etrafında yoğunlaştığını görülmektedir.

Yeşil kümede distance education merkezinde, learning styles (öğrenme stilleri), computer assisted instruction (bilgisayar destekli öğretim), medical education (tıbbi eğitim), simülasyon, accessibility (erişilebilirlik) ve internet gibi teknoloji ve uygulama odaklı anahtar kelimeler birlikte kullanıldığı görülmektedir.

Kırmızı kümede cooperative learning (iş birliğine dayalı öğrenme), adult learning (yetişkin eğitimi), telelearning, distributed learning environme (dağıtık öğrenme ortamı), interactive learning environme (etkileşimli öğrenme ortamı), computer mediated communication (bilgisayar aracılı iletişim), life long learning (yaşam boyu öğrenme), distance education and telelea (uzaktan eğitim ve tele öğrenme) ve pedegogical issues (pedagojik konular) gibi anahtar kelimelerin bir arada olduğu görülmektedir.

Mavi kümede nursing (hemşirelik), educational tecnology (eğitim teknolojisi), engineering-education (mühendislik eğitimi), education (eğitim), univercity (üniversite), distance (uzaktan) ve internet gibi genel kavramları içeren anahtar kelime kümesini oluşturmaktadır.

Turuncu küme higher education (yüksek öğretim), open education (açık öğretim), open univercity (açık üniversite), open and distance learning (açık ve uzaktan öğrenme), feedback (geri bildirim), interaction (etkileşim) gibi anahtar kelime kümesini kapsamaktadır.

Daha küçük mor ve pembe kümeler ise online education (çevrimiçi eğitim), moodle, social interaction (sosyal etkileşim), web 2.0, community of inquiry (araştırma topluluğu), social network (sosyal ağ), video confenencing (görüntülü konfeans), qualitative research (nitel araştırma); student engagement (öğrenci katılımı), online distance education (çevrimiçi

COVID-19 döneminde uzaktan eğitim literatüründe öne çıkan anahtar kelimeleri ortaya koymaktadır.

Analizde en merkezi konumda “distance education” (uzaktan eğitim) yer almakta ve bu kavram, “distance learning”, “online education”, “e-learning” ile birlikte sıkça kullanılmaktadır. Salgını yansıtan “COVID-19”, “pandemic” ve “emergency remote teaching” gibi anahtar kelimeler, uzaktan eğitimin pandemi sürecinde araştırmalarda dairelerin büyüklüklerine bakıldığında yoğun kullanıldığı göstermektedir.

Haritadaki sarı küme “distance education” anahtar kelimesi merkezinde yoğunlaşmıştır. Survey (anket), COVID-19, distance education (uzaktan eğitim), engagement (katılım) gibi anahtar kelimelerinden oluşmaktadır.

Kırmızı küme, distance learning education (uzaktan eğitim), communication (iletişim) evaluation (değerlendirme), blended learning (karma öğrenme), internet ve pandemic (pandemi) gibi anahtar kelimelerden oluşmaktadır.

Yeşil küme distance education and online (uzaktan eğitim ve çevrimiçi), games (oyunlar), learning stress (öğrenme stresi), teaching/learning strategies (öğretim /öğrenme stratejileri), media in education (eğitim ve medya), dropout (okul terki), training (eğitim), teacher professional (öğretmen mesleki gelişim), secondary learning (ortaöğretim), qualitative research (nitel araştırma), life long learning (hayat boyu öğrenme), 21 st century abilities (21.yüzyıl yetenekleri), developme (gelişme) gibi anahtar kelimelerinden oluşmaktadır.

Açık Mavi küme, COVID-19, emergency remote teaching (acil uzaktan eğitim), teacher training (öğretmen eğitimi), teachers (öğretmenler), emergency remote education (acil uzaktan eğitim), high school (lise), digitalization (dijitalleşme) gibi anahtar kelimelerinin oluşturduğu kümedir.

Mor küme students (öğrenciler), digital education (dijital eğitim), social network (sosyal ağ), social media (sosyal medya), health education (sağlık eğitimi), continuing education (sürekli eğitim), medical students (tıp öğrencileri) gibi anahtar kelimeler tarafından oluşturulmaktadır.

gösterilmektedir. COVID-19 dönemi sonrasında uzaktan eğitim alanında yapılan araştırmalardaki anahtar kelime eğilimlerini görselleştirilmektedir.

Şekil 4.13’de yer alan yeşil küme distance education (uzaktan eğitim) merkezinde digital competence (dijital yeterlilik), pandemic (pandemi), teacher training (öğretmen eğitimi), pedagogy (pedagoji), attitudes (tutumlar), emergency remote teaching (acil uzaktan eğitim), blending learning (karma öğrenme), social media (sosyal medya), mental health (ruh sağlığı) gibi anahtar kelimelerinden oluştuğu görülmektedir.

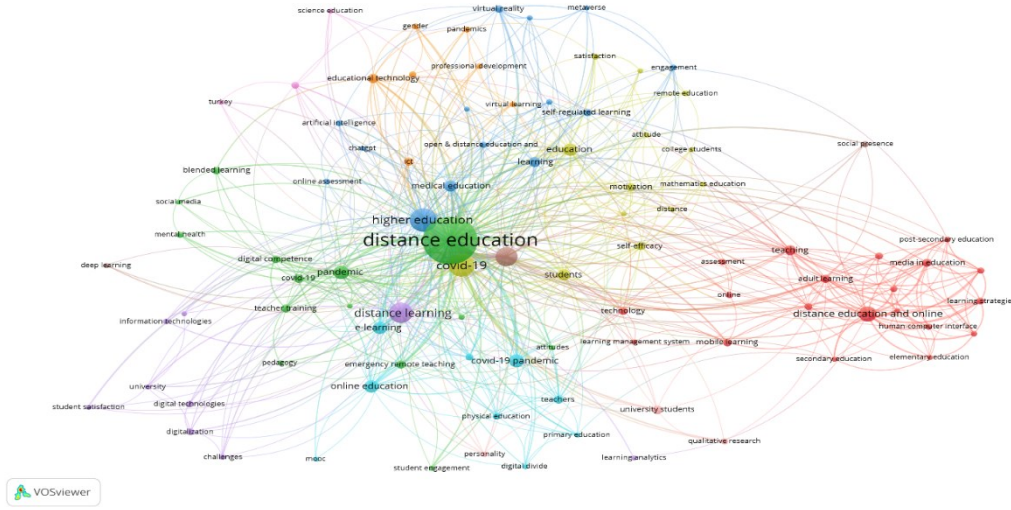
Mavi kümede higher education (yüksek öğretim) merkezinde metaverse, virtual reality (sanal gerçeklik), medical education (tıp eğitimi), online assessment (çevrimiçi değerlendirme), chatgpt, artificial intelligence (yapay zekâ), self regulated learning (öz düzenleme), engagement (katılım) gibi anahtar kelimelerinin oluşturduğu görülmektedir.

Sarı kümede COVID-19 merkezinde students (öğrenciler), distance (uzaktan), motivation (motivasyon), education (eğitim), remote education (uzaktan eğitim), collage students (üniversite öğrencileri), mathematics education (matematik eğitimi), satisfaction (memnuniyet), attitude (tutum), self- efficacy (öz yeterlilik) gibi anahtar kelimelerinden oluştuğu görülmektedir.

Kırmızı kümede distance education and online (uzaktan eğitim ve çevrimiçi), technology (teknoloji), online (çevrimiçi), teaching (öğrenme), adult learning (yetişkin eğitimi), elementary education (ilköğretim), secondary education (ortaöğretim), post second education (ortaöğretim sonrası), mobile learning (mobil öğrenme), assessment (değerlendirme), learning management system (öğrenim yönetim sistemi), medya göstergesi (media indication), learning strategies (öğrenme stratejisi) gibi anahtar kelimelerinin oluşturduğu görülmektedir.

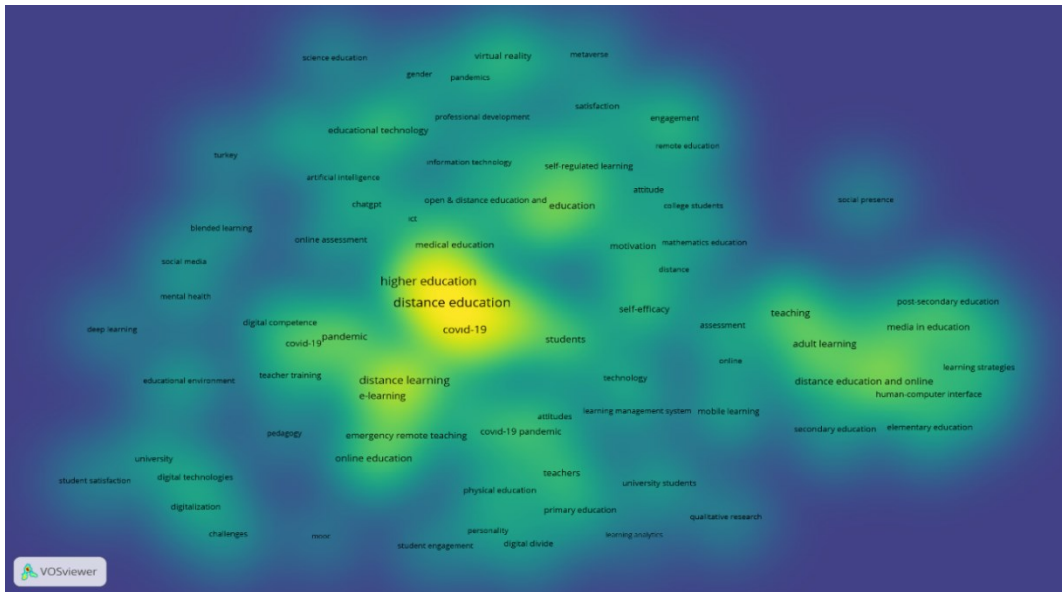
Mor kümede distance learning (uzaktan eğitim), university (üniversite), information technology (bilgi teknolojisi), digital technology (dijital teknoloji), student satisfaction (öğrenci memnuniyeti), digitalization (dijitalleşme), challenge (meydan okumak) gibi anahtar kelimelerinden oluşmaktadır.

Turuncu kümede ise pandemic (pandemi), educational technologies (eğitim teknolojisi), virtual learning (sanal öğrenme), gender (cinsiyet), professional development (mesleki gelişim), ict (bilgi ve iletişim teknolojileri) gibi anahtar kelimelerinden oluşmaktadır.

Şekil 4.13: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi anahtar kelime ağ haritası

Şekil 4.14’de COVID-19 dönemi yapılan yayınların anahtar kelime yoğunluk ağ haritası verilmiştir. “Distance Education”, “COVID-19” ve “Higher Education” anahtar kelimelerin daha yoğun kullanıldığını göstermektedir.

Şekil 4.14: COVID-19 (2023-2024) sonrası dönemi anahtar kelime yoğunluk ağ haritası

Şekil 4.15’te 1992-2024 yılları arası yapılan yayınların anahtar kelime ağ haritası verilmiştir. Ağ haritasında 16 adet küme farklı renklerde gösterilmektedir. “Distance Education” (Yeşil), “Higher Education” (Mor) ve “COVID-19” (Pembe) en büyük ve en merkezi dairelerdir. Bu da çalışmada en çok bu anahtar kelimelerin kullanıldığını gösterir.

Şekil 4.15’te yer alan yeşil küme distance education (uzaktan eğitim) merkezinde gender (cinsiyet), open distance learning (açık uzaktan eğitim), electronic learning (elektronik öğrenme) gibi anahtar kelimelerinde oluştuğu görülmektedir.

Pembe kümeyi COVID-19 anahtar kelimesi merkezinde, pandemic (pandemi), adolescend (ergen), nursing education (hemşirelik eğitimi), nursing education (hemşirelik öğrencisi), mental healt (ruh sağlığı), stress (stres), coronavirüs, resilience (dayanıklılık), medical students (tıp öğrencileri) gibi anahtar kelimeleri oluşturmaktadır.

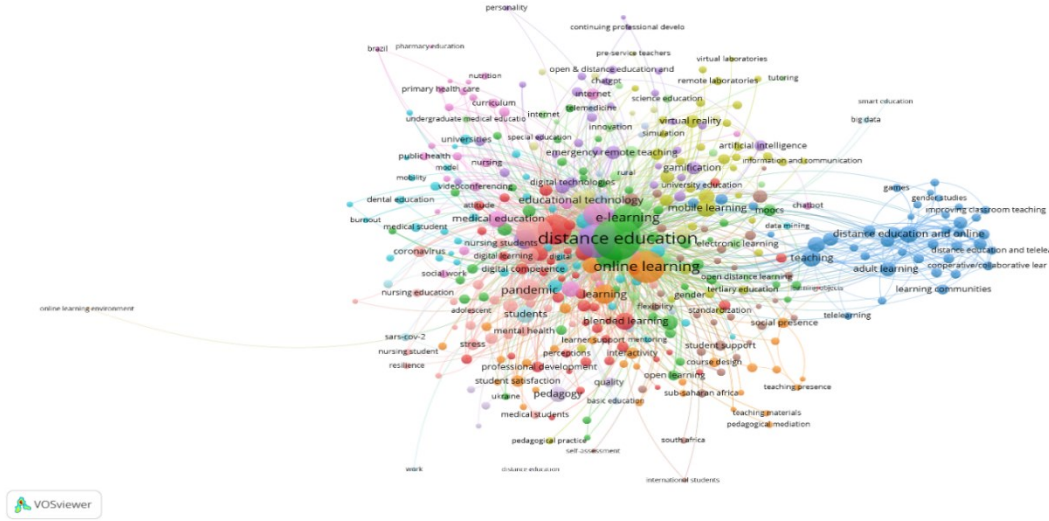
Turuncu küme online learning anahtar kelimesi merkezinde learning (öğrenme), social presence (sosyal varlık), student satisfaction (öğrenci memnuniyeti), course design (ders tasarımı), teaching presence (öğretim varlığı), interactivity (etkileşim), pedagogial meditation (pedagojik meditasyon), teaching materialies (öğretim materyalleri) gibi anahtar kelimelerinden oluştuğu görülmektedir.

Mavi küme distance education and online (uzaktan eğitim ve çevrimiçi) merkezinde, games (oyunlar), gender studies (cinsiyet çalışmaları), adult learning (yetişkin öğrenimi), learning communities (öğrenme toplulukları), cooperative /collaborative learning (işbirlikçi öğrenme), improving classroom teaching (sınıf öğretiminin geliştirilmesi), telelearning (tele öğrenme) gibi anahtar kelimelerinden oluştuğu görülmektedir.

Sarı küme mobile learning (mobil öğrenme), virtual reality (sanal gerçeklik), simulation (simülasyon), remote laboratorues (uzak laboratuvarlar), virtual laboratorues (sanal laboratuvarlar), information and communication (bilgi ve iletişim) gibi anahtar kelimelerin oluşturduğu görülmektedir.

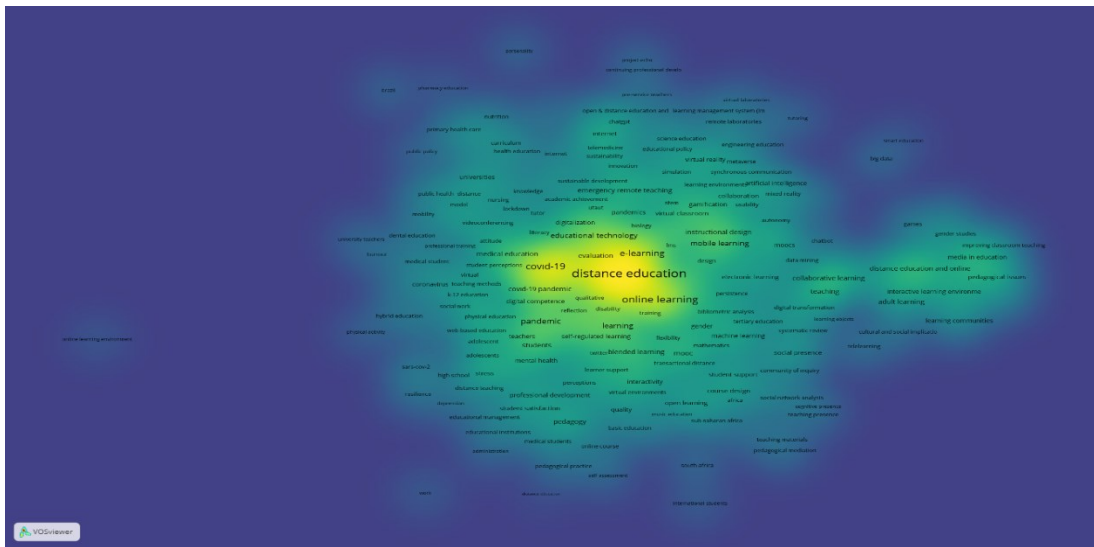
Kırmızı küme blended learning (karma öğrenme), professional development (mesleki gelişim), attitude (tutum), digital compidence (dijital uyumluluk) gibi anahtar kelimelerin oluşturduğu görülmektedir.

Mor kümede higher education (yüksek öğretim) anahtar kelimesi merkezinde digital technologies (dijital teknolojileri), emergency remote teaching (acil uzaktan eğitim) gibi anahtar kelimelerinden oluştuğu görülmektedir.

Şekil 4.15: 1992-2024 yılları arasındaki yayınlarda anahtar kelime ağ haritası.

Şekil 4.16’da yayınların anahtar kelime yoğunluk ağ haritası verilmiştir. Bu şekilde görüldüğü üzere tüm dönemlere bakıldığında “Distance Education”, “COVID-19”, “e-learning”, “online learning anahtar kelimelerin daha yoğun kullanıldığını göstermektedir.

Şekil 4.16 :1992-2024 yılları arasındaki yayınlarda anahtar kelime yoğunluk ağ haritası.

5. SONUÇ, TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı, COVID-19 pandemisi öncesi, dönemi ve sonrası süreçlerde uzaktan eğitim alanında yayımlanan akademik çalışmaların bibliyometrik açıdan incelenmesidir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, uzaktan eğitim konusundaki yayınların pandemi ile birlikte belirgin biçimde arttığı, farklı disiplinler arasında çeşitlendiği ve küresel ölçekte daha fazla çalışılan alan haline geldiği görülmektedir. Bu sonuç, literatürde pandeminin eğitim araştırmaları üzerindeki etkilerini vurgulayan çalışmalarla uyumludur (Bozkurt and Sharma, 2020; Bond, 2020; Zawacki-Richter, 2021).

Bu çalışmanın en önemli bulgusu, COVID-19 sürecinde uzaktan eğitim temalı yayınlarının hem nicelik hem de nitelik bakımından dikkat çekici bir artış göstermesidir. Özellikle pandemi döneminde yayın sayılarındaki bu artış, Çınar ve diğerleri (2024) pandemiyle birlikte uzaktan eğitim konusundaki yapılan çalışmaların gözle görülen bir artış olduğunu belirten bulgularını desteklemektedir. Ayrıca Karagözoğlu ve diğerleri (2024) ile Ertekin'in (2023) çalışmalarında ortaya koyulduğu gibi, pandemiyle birlikte uzaktan eğitimin sadece teknoloji kullanılarak yapılan bir uygulama değil, aynı zamanda akademik araştırmalar açısından da odaklanılan bir alan olduğu söylenebilir.

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, pandemi öncesi ve pandemi döneminde yayımlanan çalışmaların ağırlıklı olarak eğitim, bilgisayar bilimi ve bilişim teknolojileri alanlarında yoğunlaştığı; pandemi sonrasında ise sosyal bilimler alanında da önemli bir artış görülmektedir. Bu durum, yalnızca teknolojik boyutların değil, aynı zamanda pandeminin sosyal ve toplumsal etkilerinin de araştırmalarda ele alındığını ve bu alanlardaki yayınların arttığını göstermektedir. Çınar ve diğerleri (2024) yaptığı çalışmasındaki bulgular bu çalışma ile örtüşmekte, pandemi ile sosyal bilimlerin önem kazandığı bu alandaki yapılan çalışmaların arttığını belirtmektedir.

Dikkate alınabilecek bir diğer bulgu, uzaktan eğitim yayınlarının en fazla katkı sağlayan ülkelerin kurumların ve yazarlar açısından belirli merkezlerde yoğunlaşmaktadır. Bu yoğunlaşma, akademik yayın sayıları açısından Brezilya, Türkiye, Amerika, İspanya ve Çin'in ön plana çıkmakta olup, söz konusu bulgu Kabakuş ve Ayaz (2022) tarafından yapılan çalışmalarla uyumluluk göstermektedir. En üretken ilk üç yazarın Bozkurt, Gunter ve Bervell olduğu görülmektedir. Bu alanın belirli akademik çevrelerde yapılan çalışmalar

geliştiğini, ancak aynı zamanda farklı coğrafyalarda katkı sağlayan araştırmacıların da giderek görünür hale geldiğini göstermektedir. Bu eğilim, Sweileh (2020) ve Karagözoğlu ve diğerleri (2024) tarafından vurgulanan, uzaktan eğitimin konulu yayınların küresel ölçekte geniş çalışma imkânı sunduğu görüşünü desteklemektedir.

Çalışmada ayrıca, uzaktan eğitim literatüründe kullanılan anahtar kelimelerin pandemi öncesi, dönemi ve sonrasında farklılaşma gösterdiği bulunmuştur. Pandemi öncesinde daha çok “distance education” ve “open learning” gibi kavramlar kullanıldığı, pandemi döneminde “online learning” ve “emergency remote teaching” kavramlarının da kullanımının giderek arttığı görölmektedir. Bu değişim, Hodges ve diğerleri (2020) ile Bozkurt ve Sharma’nın (2020) yaptığı çalışmaların acil uzaktan eğitim kavramına ilişkin bulgularıyla uyumludur ve pandemiyle birlikte literatürdeki çalışmalarda kullanılan kavramların değişimini açıkça ortaya koymaktadır.

Elde edilen bulgular, uzaktan eğitim araştırmalarının yalnızca pandemi koşullarına bağlı olarak geçici bir artış olmadığını, aynı zamanda gelecekteki eğitim politikaları ve uygulamaları için kalıcı etkiler yaratacağını göstermektedir. Literatürde de vurgulandığı üzere (Donthu et al., 2021; Bozkurt, 2022), bibliyometrik analizler alanın hangi yönlerde yoğunlaştığını ve hangi temaların ön plana çıktığını göstermesi açısından önemli görölmektedir. Bu çalışmanın bulguları, uzaktan eğitimde daha fazla ve daha az araştırılan alanları göstererek, eksikliklerin giderilmesine yönelik hem akademisyenlere hem de politika yapıcılara yol göstermesi açısından rehberlik edebilmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmadan elde edilen bulguların bazı temel sonuçları bulunmaktadır. İlk olarak, pandeminin uzaktan eğitim literatüründe hızlı bir dönüşüme yol açtığı ve bu dönüşümün gelecekte de devam edeceği anlaşılmaktadır. İkinci olarak, uluslararası yayınlardaki artış, alanın küresel ölçekte yürütölen çalışmalar sayesinde bütüncöl bir yapıya kavuştuğunu göstermektedir. Üçüncü olarak, literatürde bu konudaki yapılan çalışmalarda yeni kavramların ortaya çıkması, araştırma konu alanlarının giderek çeşitlendiğini göstermektedir. Tüm bu sonuçlar, uzaktan eğitimin yalnızca kriz dönemlerinde değil, gelecek dönemlerde de kullanımının yaygınlaşacağını ve bu konudaki akademik çalışmaların daha kapsamlı yapılacağını göstermektedir.

6. ÖNERİLER

Bu araştırmada COVID-19 pandemisinin öncesi, süreci ve sonrası dönemlerinde Web of Science (WOS) veri tabanında yayımlanan uzaktan eğitim temalı bilimsel yayınlar bibliometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu çalışmada WOS veri tabanı kullanılarak veriler oluşturulmuştur. Gelecek çalışmalarda Scopus, Google Scholar (Akademik), EBSCOhost, ERIC, PubMed vb. veri tabanları kullanılarak daha geniş araştırma kaynakları kullanılabilir. Araştırmaya 2024 yılı sonrası dahil edilerek kapsamı genişletilebilir. COVID-19 pandemisinin ülke bazında yayınlara etkisi incelenerek bölgesel etkileri karşılaştırmalı araştırılabilir. Bibliometrik analize içerik analizinde dahil edilerek yayınların içerdikleri temalar üzerinden analiz yapılabilir. Gelecek çalışmalarda, sadece “Distance education” anahtar kelimesiyle sınırlı kalınmaksızın, “online learning”, “e-learning”, “remote education” gibi uzaktan eğitimi ifade eden farklı anahtar kelimelerin de tarama kapsamına dahil edilmesi önerilmektedir. Bu sayede literatür daha kapsamlı biçimde analiz edilebilir ve elde edilen verilerin temsil gücü artırılabilir.

7. KAYNAKLAR

- Abantas, M., Reyes, C., Ocampo, A., & De Leon, R.** (2024). Distance learning in focus: A bibliometric and thematic network analysis of global research trends. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 23(1), 45-67. <https://ijlter.org/index.php/ijlter/article/view/12876>
- Afzal, S., Ghani, S., Hittawe, M. M., Rashid, S. F., Knio, O. M., Hadwiger, M., & Hoteit, I.** (2023). Visualization and visual analytics approaches for image and video datasets: A survey. *ACM Transactions on Interactive Intelligent Systems*, 13(1), 1-41.
- Aktay, S. & Keskin, T.** (2016). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) incelemesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 27-44.
- Akyürek, M. İ.** (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Albay, M.** (2015). The use of drawing in language teaching and learning. *Journal of Educational and Instructional Studies*, 5(4), 1-3.
- Al, U.** (2008). Türkiye'nin bilimsel yayın politikası: Atıf dizinlerine dayalı bibliometrik bir yaklaşım [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Al, U. & Tonta, Y.** (2004). Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, 5(1), 19-47.
- Alkan, C.** (1987). Açık öğretim: Uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Allen, I. E., & Seaman, J.** (2017). Digital learning compass: Distance education enrollment report 2017. Babson Survey Research Group. <https://onlinelearningsurvey.com/reports/digitallearningcompassenrollment2017.pdf>
- Anderson, T. & Dron, J.** (2011). Three generations of distance education pedagogy. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(3), 80-97
- Antalyalı, Ö. L.** (2004). Uzaktan eğitim algısı ve yöneylem araştırması dersinin uzaktan eğitim ile verilebilirliği [Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr>
- Araújo, C. C. S. D., Pedron, C. D. & Picoto, W. N.** (2018). What's behind CRM research? A bibliometric analysis of publications in the CRM research field. *Journal of Relationship Marketing*, 17(1), 29-51. <https://doi.org/10.1080/15332667.2018.1440139>
- Avcı, A.** (2021). Pandemi (COVID 19) Üniversite Öğrencileri ve Uzaktan Eğitim Deneyimi. *Habitus Toplum-bilim Dergisi*, s. 71-84.
- Birkle, C., Pendlebury, D. A., Schnell, J. & Adams, J.** (2020). Web of Science as a data source for research on scientific and scholarly activity. *Quantitative science studies*, 1(1), 363-376.
- Bond, M.** (2020). Facilitating student engagement through the flipped learning approach in K-12: A systematic review. *Computers & Education*, 151, 103819. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103819>
- Bond, M., Bedenlier, S., Marín, V. I., & Händel, M.** (2021). Emergency remote teaching in higher education: Mapping the first global online semester. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18(1), 1-24. <https://doi.org/10.1186/s41239-021-00282-x>

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Bozkurt, A.** (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A.** (2022). The rise of online learning during the COVID-19 pandemic: An analysis of the changes, challenges, and opportunities. *Education and Information Technologies*, 27(1), 1-18. <https://doi.org/10.1007/s10639-021-10706-w>
- Bozkurt, A. & Sharma, R. C.** (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3778083>
- Bozkurt, A., Jung, I., Xiao, J., Vladimirschi, V., Schuwer, R., Egorov, G., ... & Paskevicius, M.** (2020). A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 pandemic: Navigating in a time of uncertainty and crisis. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1-126. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3878572>
- Casey, D. M.** (2008). The historical development of distance education through technology. *TechTrends*, 52(2), 45-51.
- Crompton, H., Burke, D., & Gregory, K. H.** (2021). Learning with technology during emergencies: A systematic review of K12 education. *British Journal of Educational Technology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/bjet.13114>
- Çelik, D., & Karakaya, S.** (2022). Türkiye’de uzaktan eğitim alanında yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (2015-2020). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 689-711. <https://doi.org/10.14689/enad.31.9>
- Çelik, İ., & Aytar, S.** (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 421-442.
- Chen, B., Kannan, V., & Clarke-Midura, J.** (2021). Including learning analytics in the loop of self-paced online course learning design. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 31(3), 565-587. <https://doi.org/10.1007/s40593-020-00225-z>
- Çınar, E., Orhan, G. & Sezgin, S.** (2024). Açık ve uzaktan öğrenmede etkileşim üzerine bir bibliyometrik analiz çalışması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 55-95.
- Çivril, H., & Aruğaslan, E.** (2024). Bibliometric analysis of open and distance learning research in Türkiye: WoS articles (2020-2024). *Journal of Educational Technology & Online Learning*, 7(4), 502-520. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1457301.pdf>
- Çoban, S.** (2013). Uzaktan ve teknoloji destekli eğitimin gelişimi. İstanbul: XVI. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildiri Kitabı.
- Çok, C.** (2021). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin öz-yeterlik algısı ve pandemi sürecinde uzaktan eğitimde karşılaştıkları engeller [Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Conrad, D.** (2006). E-learning and distance education in Canada. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 32(2). <https://doi.org/10.21432/T23G6P>
- Daniel, S. J.** (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects*, 49, 91-96. <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>
- Demir, Ö., & Seferoğlu, S. S.** (2021). Uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar: Öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11(1), 1-25.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Donthu, N., Kumar, S., Pattnaik, D., & Gopal, M. (2024). Bibliometric analysis: A guide to research trends and impact. *Litmaps*. <https://docs.litmaps.com/en/articles/10575758-bibliometric-analysis-a-guide-to-research-trends-and-impact>
- Ellegaard, O. & Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?. *Scientometrics*, 105, 1809-1831.
- Ertekin, H. (2022). Web of Science veri tabanında yayınlanan uzaktan eğitim temalı makalelerin bibliometrik analizi [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal TezMerkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=RsTBl6RWK25OBMIKtlgYYbDu9Tmx03ShMvAbgFpg7pT61PkBVRvxtAepWhPeqyvbz>
- Fang, J., Pechenkina, E. & Rayner, G. M. (2023). Undergraduate business students' learning experiences during the COVID-19 pandemic: Insights for remediation of future disruption. *The International Journal of Management Education*, 21(1), 100763.
- Garfield, E. (1964). "Science Citation Index"-A new dimension in indexing: This unique approach underlies versatile bibliographic systems for communicating and evaluating information. *Science*, 144(3619), 649-654.
- Garrison, D. R. (2017). *E-learning in the 21st century: A community of inquiry framework for research and practice* (3rd ed.). Routledge.
- Garrison, R., Anderson, T. & Archer, W. (2000). Critical thinking in text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2(2), 87-105.
- Glanzel, W. (2003). Bibliometrics as a research field a course on theory and application of bibliometric indicators.
- Graham, C. R. (2013). Emerging practice and research in blended learning. In M. G. Moore (Ed.), *Handbook of distance education* (3rd ed., pp. 333-350). Routledge.
- Guilar, J., & Loring, A. (2008). Dialogue and community in online learning: Lessons from Royal Roads University. *Journal of Distance Education*, 22(3), 19-40.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *EDUCAUSE Review*, 27, 1-12. Erişim adresi: <http://hdl.handle.net/10919/104648>
- Hone, K. S. & El Said, G. R. (2016). Exploring the factors affecting MOOC retention: A survey study. *Computers & Education*, 98, 157-168. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2016.03.016>
- Hrastinski, S. (2021). What do we mean by blended learning? *TechTrends*, 65, 505-509. <https://doi.org/10.1007/s11528-021-00686-9>
- Hung, M. L., Chou, C., Chen, C. H. & Own, Z. Y. (2010). Learner readiness for online learning: Scale development and student perceptions. *Computers & Education*, 55(3), 1080-1090. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.05.004>
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim* (4. baskı). Pegem Akademi.
- Kabakuş, A. K. & Ayaz, A. (2022). Uzaktan eğitim ile ilgili çalışmaların bibliometrik haritalaması.
- Kaden, U. (2020). COVID-19 school closure-related changes to the professional life of a K-12 teacher. *Education sciences*, 10(6), 165.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Karadağ, E., & Yılmaz, D.** (2023). Acil uzaktan eğitimde öğretmenlerin deneyimleri: Nitel bir inceleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 97-115.
- Karagözoğlu, A. A., Abdurrezzak, S., & Doğan, Ü.** (2024). Uzaktan eğitim ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 14(1), 449-474. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1281711>
- Kaya, Z.** (2002). *Uzaktan eğitim*. Pegem Akademi.
- Kaymaz, A.** (2021). Uzaktan eğitim sürecinde değişen iş yükü ve etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 71-85. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1740588>
- Keegan, D.** (1996). *Foundations of Distance Education*. Routledge.
- Kim, J.** (2020). Learning and teaching online during Covid-19: Experiences of student teachers in an early childhood education practicum. *International journal of early childhood*, 52(2), 145-158.
- King, F. B., Young, M. F., Drivere-Richmond, K., & Schrader, P. G.** (2001). *Defining distance learning and distance education*. AACE. <https://www.learntechlib.org/p/17786>
- Kırık, A.** (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, (21), 73-94.
- Kışla, T.** (2011). Uzaktan eğitimde öğrenci motivasyonu. *İlköğretim Online*, 10(1), 135-145.
- Kurutkan, M. N. & Orhan, F.** (2018). Kalite prensiplerinin görsel haritalama tekniğine göre bibliyometrik analizi. *Sage Yayıncılık San. Tic. ve Ltd. Şti.*, 1, 7-14.
- Liao, Y. P. & Ma, T. J.** (2018). Institutional repositories: A bibliometric study of the Social Sciences Citation Index (SSCI). *The Electronic Library*, 36(4), 698-712.
- Longhurst, G. J., Stone, D. M., Duloher, K., Scully, D., Campbell, T. & Smith, C. F.** (2020). Strength, weakness, opportunity, threat (SWOT) analysis of the adaptations to anatomical education in the United Kingdom and Republic of Ireland in response to the Covid-19 pandemic. *Anatomical sciences education*, 13(3), 301-311.
- Meyer, A., Kleinknecht, M. & Richter, D.** (2023). What makes online professional development effective? The effect of quality characteristics on teachers' satisfaction and changes in their professional practices. *Computers & Education*, 200, 104805.
- Mishra, L., Gupta, T. & Shree, A.** (2020). Online teaching-learning in higher education during lockdown period of COVID19 pandemic. *International Journal of Educational Research Open*, 1, 100012. <https://doi.org/10.1016/J.IJEDRO.2020.100012>
- Moore, M. G. & Kearsley, G.** (2011). *Distance education: A systems view of online learning* (3rd ed.). Wadsworth Publishing.
- Naidu, K. & Sevnarayan, K.** (2023). ChatGPT: An ever-increasing encroachment of artificial intelligence in online assessment in distance education. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 13(3), e202336.
- Noyons, E. C. M., Moed, H. F. & Luwel, M.** (1999). Combining mapping and citation analysis for evaluative bibliometric purposes: A bibliometric study. *Journal of the American Society for Information Science*, 50(2), 115-131. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4571\(1999\)50:2](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(1999)50:2)
- OECD.** (2021). The state of school education: One year into the COVID pandemic. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/201d8e84-en>
- Osareh, F.** (1996). "Bibliometrics, citation analysis and co-citation analysis: A review of literature I". *Libri*, 46(3), 149-158.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Ökten, M. S.** (2024). Dijital dönüşüm ve eğitimde fırsat eşitsizliği: Türkiye örneği. *Sosyolojik Bağlam*. <https://sosyolojikbaglam.org/wp-content/uploads/2024/12/okten-2024.pdf>
- Özarslan, M., Kubat, B., & Bay, Ö. F.** (2007). Uzaktan eğitim için Entegre Ofis Dersi'nin web tabanlı içeriğinin geliştirilmesi ve üretilmesi. *Akademik Bilişim '07 Bildirileri*, 31.
- Özbay, Ö.** (2015). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 376-394.
- Özmen, E., & Kan, A. Ü.** (2021). Türkiye'de 2015-2020 Yılları Arasında Uzaktan Eğitim ile İlgili Hazırlanan Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 16(4).
- Özinönü, A.K.** (1970). Growth in Turkish positive basic sciences, 1933-1966. Middle East Technical University
- Özgür, A.** (2005). Türkiye'de uzaktan eğitimde televizyonun etkileşimli kullanımı: Olanaklar, sınırlılıklar ve çözüm önerileri. *Selçuk İletişim*, 3(4), 80-97.
- Özku, A. E. & Aydın, C. H.** (2020). Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Temelleri ve Araştırmaları. Y. G. Kürşat Çağiltay içinde, *Öğretim Teknolojilerinin Temelleri* (s. 634-654). Pegem Akademi.
- Öztürk, B. & Çetinkaya, A.** (2021). Pandemi döneminde bir eğitim aracı olarak televizyon: TRT Eba TV. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 6(1), 140-162.
- Öztürk, D., & Koca, A. H.** (2021). Ortaokul öğrencilerinin laboratuvar ve uzaktan eğitim kavramlarına yönelik metaforik algıları. *Anadolu Öğretmen Dergisi*, 5(1), 179-199.
- Palvia, S., Aeron, P., Gupta, P., Mahapatra, D., Parida, R., Rosner, R. & Sindhi, S.** (2018). Online education: Worldwide status, challenges, trends, and implications. *Journal of global information technology management*, 21(4), 233-241.
- Park, Y.** (2011). Mobil öğrenme için pedagojik bir çerçeve: Mobil teknolojilerin eğitsel uygulamalarının dört türe ayrılması. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(2), 78-102.
- Perraton, H.** (2000). Open and distance learning in the developing world. Routledge.
- Picciano, A. G.** (2017). Theories and frameworks for online education: Seeking an integrated model. *Online Learning*, 21(3), 166-190. <https://doi.org/10.24059/olj.v21i3.1225>
- Polat, E., Yılmaz, M., & Gürbüz, R.** (2025). Emergency remote teaching experiences of teachers during the COVID19 pandemic in Turkey. *European Journal of Open, Distance and ELearning*, 28(1), 1-14.
- Pritchard, A.** (1969). Statistical Bibliography; An Interim Bibliography.
- Rojas-Sánchez, M. A., Palos-Sánchez, P. R., & Folgado-Fernández, J. A.** (2023). Systematic literature review and bibliometric analysis on virtual reality and education. *Education and Information Technologies*, 28(1), 155-192.
- Savitsky, B., Findling, Y., Erel, A. & Hendel, T.** (2020). Anxiety and coping strategies among nursing students during the covid-19 pandemic. *Nurse education in practice*, 46, 102809.
- Sengupta, I. N.** (1992), "Bibliometrics, informatics, scientometrics and librametrics: An overview". *Libri*, Vol. 42, No.2, pp. 76-77 & 82-83.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Shakibaei, S., de Jong, G. C., Alpkökin, P. & Rashidi, T. H.** (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on travel behavior in Istanbul: A panel data analysis. *Sustain. Cities Soc.* 65, 102619.
- Simonson, M., Schlosser, C. & Orellana, A.** (2011). Distance education research: A review of the literature. *Journal of Computing in Higher Education*, 23(2), 124-142. <https://doi.org/10.1007/s12528-011-9045-8>
- Simonson, M., Smaldino, S., & Zvacek, S.** (2019). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education* (7th ed.). Information Age Publishing.
- Siregar, E., Winarsih, M., & Nuzuludin, N.** (2022). A systematic literature review: Self-paced learning as a catalyst for competency development in digital era education. *International Seminar on Humanity, Education, and Language*, 1(1), 45-60.
- Sulym, V., Melnykov, A., Popov, M., Vechirko, O. & Malets, D.** (2023). Improving education through implementation of information technologies into the educational process. *Amazonia Investiga*, 12(68), 281-293.
- Sweileh, W. M.** (2020). Bibliometric analysis of peer-reviewed literature on e-learning from 2000 to 2019. *BMC Medical Education*, 20, 341. <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02251-2>
- Trust, T., & Whalen, J.** (2020). Should teachers be trained in emergency remote teaching? Lessons learned from the COVID-19 pandemic. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28(2), 189-199.
- Turan, Z., Küçük, S., & Karabey, S. C.** (2022). The university students' self-regulated effort, flexibility and satisfaction in distance education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 19(1), 1-23. <https://doi.org/10.1186/s41239-022-00342-w>
- UNESCO.** (2020). COVID-19 educational disruption and response. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>,
- UNESCO Institute for Statistics.** (2023). *Higher education figures at a glance: 2000-2020 global trends*. UNESCO. https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/f_unesco1015_brochure_web_en.pdf
- UNICEF, WHO, IFRC.** (2020). *Social Stigma associated with COVID-19*. <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/covid19stigma-guide.pdf>; Johns Hopkins Center for Communication Programs, READY Network, TPD).
- Uşun, S.** (2006). *Uzaktan eğitim* (1. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Valentine, D.** (2002). Distance learning: Promises, problems, and possibilities. *Online journal of distance learning administration*, 5(3), 1-11.
- Van Eck, N. & Waltman, L.** (2009). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *scientometrics*, 84(2), 523-538.
- Volery, T., & Lord, D.** (2000). Critical success factors in online education. *The International Journal of Educational Management*, 14(5), 216-223. <https://doi.org/10.1108/09578230010342327>
- Wong, B. T. M., Khambari, M. N. M., & Noordin, N.** (2022). Online faculty professional development in higher education: A bibliometric analysis. *Smart Learning Environments*, 9(1), 1-20. <https://doi.org/10.1186/s40561-022-00196-w>
- Wong, D.** (2018). VOSviewer. *Technical Services Quarterly*, 35(2), 219-220.

KAYNAKLAR DİZİNİ (devam)

- Yıldırım, S.** (2020). COVID-19 sürecinde uzaktan eğitimin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 459-471.
- Zawacki-Richter, O.** (2021). The current state and impact of Covid-19 on digital higher education in Germany. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 3(1), 218-226.
<https://doi.org/10.1002/hbe2.238>
- Zhu, J. W. and Liu, W. S.** (2020). A tale of two databases: The use of Web of Science and Scopus in academic papers. *Scientometrics*, 123(1), 321-335.
<https://doi.org/10.1007/s11192-020-03387-8>
- Zupic, I. and Cater, T.** (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.
<https://doi.org/10.1177/1094428114562629>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Mehmet CEYLAN

Doğum tarihi ve yeri :

e-posta :

Öğrenim Bilgileri

Derece	Okul/Program	Yıl
Lisans	Anadolu Üniversitesi/ İktisat Fakültesi/Maliye Bölümü	2024
Lisans	Balıkesir Üniversitesi/Necatibey Eğitim Fakültesi/Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Öğretmenliği	2014
Lise	Balıkesir Ticaret Odası Lisesi	2010